

בקובץ זה טבלאות נוספות על הטבלאות שנדפסו
בחוברת צבעונית:הלכה סדורה
המקיפה את כל הסימנים ואפשר לרוכשה יחד עם הספרים

**סימן רנג
בביאור שיטת המ"א בדין סמיכה לכירה**

ביאור הברייתא דב' כירות	ביאור המ"א	
<p>בה"ל: בסיפא מיירי בחזרה ואם כן אף סמיכה בחזרה מותרת תוספת שבת: אין ראייה מהסיפא, דאף למסקנה כיון דמדלי שליט ביה אוירא. תהלה לדוד: קשה על תוספת שבת ממ"א ס"ק ו, ועל כל יש לפרש שהסיפא בכירה אחת (וכן משמע בתוספתא).</p>	<p>לשו"ע: אם סמך מע"ש מותר להחזיר בשבת</p>	דג"מ
<p>צ"ע מניין שהתירו אפי' לסמוך לכתחילה</p>	<p>לרמ"א: מותר אפי' לסמוך תחילה בשבת</p>	
<p>שאלת הגמ' מהו לסמוך - בלשהות</p>	<p>לשו"ע: אסור אף בחזרה</p>	רע"א
<p>שאלת הגמ' מהו לסמוך – בלהחזיר</p>	<p>לרמ"א: מותר להחזיר</p>	

**סימן רנז סע' ז:
בביאור שיטת המ"א כמתבאר בהערות למ"ב בתוספת אהל חלק ב**

<p>סעי' ז: יש מקילין דכל שהוא חי לגמרי או נתבשל כל צרכו מותר בהטמנה כמו בשיהוי וכמו שנתבאר לעיל סימן רנג ובמקום שנהגו להקל אין למחות בידם</p>	<p>סעי' א: י"א דאם שכח והטמין בשוגג בדבר המוסיף הבל שרי (הגהות מרדכי)</p>	
<p>מ"א יז: ולדעת י"א אפי' נתבשל כמאב"ד כמ"ש סי' רנג. א"ר: קשה דפשט הרמ"א שרק בכ"צ.</p>	<p>מ"א ז: דוקא תבשיל שנתבשל כ"צ, אבל אם נגמר בישולו בשבת אסור (כ"מ בהגמ"ר) דודאי לא עדיף משהיה.</p>	<p>לשון המ"א</p>
<p>הרמ"א לא רצה להקל לכתחילה בתרי קולי. והמ"א כתב דבריו רק בדעת רשב"ם אבל לא בדעת הרמ"א, ונפק"מ שבדיעבד נסמוך על הרשב"ם.</p>	<p>היינו לדעת הגמ"ר דס"ל כחכמים, אבל לדין דקיי"ל כחנניה מותר אפי' נגמר בשולו בשבת קשה על דבריו: דבב"י בס"ס רנז הגמ"ר כחנניה.</p>	<p>תוספת שבת בדעת המ"א:</p>
<p>פמ"ג: לשון הרמ"א "כמו בשיהוי", משמע שאפי' מאב"ד (והיינו כמ"א ודלא כא"ר). מכאן מוכח כמתחדש בתוספת אהל ח"א סי' רנד סע' ג שאע"ג דבאיסור דרבנן עסקינן מ"מ אפשר שאפי' בדיעבד לא נסמוך על שיטה זו. מחצה"ש: כמו תוספת שבת</p>	<p>להגמ"ר אסורה הטמנה אפי' במבושל כ"צ (וחמורה הטמנה משהייה), אבל בדיעבד מותר כששכח מבושל כ"צ כדרך שמותר בדיעבד כששכח ושהה תבשיל המבושל כ"צ אפי' לדעת השו"ע.</p>	<p>פמ"ג ומחצה"ש בדעת המ"א, (וכן נראה):</p>
<p>בה"ל: א"ר חולק על מ"א, וכן תו"ש כתב דרק כ"צ מותר, מאחר דגם בשהייה יש דעות בזה, ע"ש. (אפשר שהבה"ל בסיימו: ע"ש, כיוון לדעת תו"ש שאף המ"א מסכים שהרמ"א היקל רק בכ"צ, ועל כן אפשר שאף בדיעבד לא הקל המ"א אלא בכ"צ).</p>	<p>דעת המ"א דאין לאחוז הקולא בשני ראשון, דהיינו לפסוק כהי"א דשוה לשהיה, ובשהייה נפסוק גם כן כהי"א שם, ודי אם נקל בזה בכל צרכו. צ"ע על פירוש: א. מה שהוקשה על תו"ש. ב. כיצד המ"א אוסר בדיעבד מה שי"א בסע' ז מתירין לכתחילה, כמבואר במ"א ס"ק יז.</p>	<p>בה"ל בדעת המ"א:</p>

סימן שב סעיפים ז-ח

ביאור שיטת השו"ע (כמבואר בתוספת אהל ח"ב)

ז"ל הכלבו: טיט שעל בגדו מכשכשו בידו וכו', ובתוס' של רבינו יהודה ז"ל דוקא בטיט לח, אבל בטיט יבש היו טוחן, ואע"ג דאינה צריכה לגופה, מכל מקום אסור לכתחילה. ואין מגררין טיט היבש שעל המנעל בין חדש בין ישן לפי שמתקנו בגרירתו, אבל טיט לח מגררין לפי שאין בו תיקון בכך.

<p>תני רבי חייא אין מגררין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן ב"י: ומשמע דאפילו יש עליו טיט</p>	<p>מיתבי: טיט שע"ג מנעלו מגררו בגב סכין ושעל בגדו מגררו בצפורן ובלבד שלא יכסס (תשובה: שלא יכסס מבחוץ אלא מבפנים)</p>	<p>רב כהנא: טיט שע"ג בגדו מכססו מבפנים ואין מכססו מבחוץ.</p>	
<p>כל הפוסקים: אסור בכל אופן (בין לח ובין יבש כסתימת הברייתא) משום תיקון.</p>	<p>ב"י: ע"ג מנעל מותר רק בלח (אבל ביבש אסור משום טוחן). ואין הלכה כברייתא זו כי אף בלח אסור משום תיקון. על בגדו מותר רק בלח כבמנעל אבל ביבש אסור משום טוחן.</p>	<p>מותר רק בלח אבל ביבש אסור משום משאצל"ג</p>	<p>ר' פרץ</p>
<p>אסור רק ביבש משום תיקון ולא משום טוחן</p>	<p>ע"ג מנעלו מותר אפי' ביבש (אך אין זה להלכה כי אסור ביבש משום תיקון) ע"ג בגדו מותר אפי' ביבש (וכן הלכה, כי בזה אין תיקון).</p>	<p>מ"ב: מותר אפי' ביבש כי אין איסור טוחן</p>	<p>כל בו מ"ב: הכל בו חולק על ר' פרץ</p>
<p>אסור רק ביבש, משום תיקון. לא הזכיר איסור טחינה, כי זה רק מדרבנן (משאצל"ג) או כי אפשר לגרר המנעל בלא טחינת הטיט</p>	<p>ע"ג מנעלו מותר רק בלח (אבל ביבש אסור משום תיקון ומשום טוחן). וכן הלכה. על בגדו מותר רק בלח כבמנעל אבל ביבש אסור משום טוחן.</p>	<p>כר' פרץ</p>	<p>מתחדש: הכל בו מודה לר' פרץ</p>
<p>סע' ח: אין מגרדין מנעל בין חדש בין ישן מפני שקולף העור והוא ממחק.</p>	<p>סע' ז: טיט שעל בגדו משפשפו מבפנים וכו' אבל לא מבחוץ דדמי למלבן. ויש מפרשים דה"מ לח אבל יבש אסור דהוי טוחן</p>		<p>לשון שו"ע</p>
<p>פסיקת השו"ע רק לר' פרץ, אך אפשר ששאר פוסקים (שהם הסתמא של סע' ז מודים לכלבו שמותר בלח. על כן אפשר להקל ככלבו בצירוף (כגון בקינוח בנחת או בכותל).</p>	<p>לסתם אין איסור טוחן, והלכה כסתם כי ר' פרץ דעת יחיד (צ"ל דאין גדר טוחן לאיבוד כגדר דש לאיבוד, שהרי השו"ע אסר דש לאיבוד). (צ"ע על המ"ב, שהרי לפ"ז השו"ע סותר לפסיקתו בסע' ח).</p>	<p>מ"ב</p>	<p>פסק שו"ע</p>
<p>מוכח שפסק כר' פרץ. ומוכח שר' פרץ כדעת כל הראשונים שלא חילקו בין לח ליבש כמובא בב"י</p>	<p>הלכה כיש מפרשים לפי שאין חולק על ר' פרץ (כשיטת השו"ע גבי דש לאיבוד דהוי משאצל"ג)</p>	<p>לאור המחודש לעייל</p>	
<p>כרוב הפוסקים ואין פסק זה מחייב משיטת ר' פרץ</p>	<p>הלכה כסתם ומותר טחינה והברייתא נלמדת כהבנת המ"ב.</p>	<p>אפשרות נוספת</p>	

להלכה: נראה להקל לגרד מנעל מטיט לח (אבל ביבש יש לחוש לאיסור טוחן) בגומי וקרפ, כי אין תיקון רק קילקול, בצירוף שיטת המ"ב, ודלא כש"כ (פרק טו סע' לט כתב שדין נעלי גומי וקרפ כדין נעלי עור. ובהערה כתב בשם הגרש"ז אויערבך דמנלן לחלק לעניין איסור ממחק בין עור לקרפ).

סימן שב סעיף ט

מחלוקת המ"א והגר"א בביאור שיטת השו"ע אם שריית בגד נקי זהו כיבוסו

<p>בסי' שלד סע' כד גבי נתינת משקין על בגד במקום שטרם אחז בו האור, כתב המחבר: י"א שאין יכול ליתן עליו משקין כדי שיכבה כשיגיע להם (משום שבאופן זה חמור מגרם כיבוי ע"י כלים), וי"א שמותר לעשות כן בשאר משקין חוץ מן המים משום כיבוס, ויש מתירין אפילו במים, ודברי סברא שנית נראים. ע"כ.</p>	<p>סי' שיט סע' י: אסר המחבר לסנן מים בסודר משום ליבון,</p>	<p>סי' שב סע' ט: בגד שיש עליו לכלוך אסור אפילו לשכשכודזהו כיבוסו אלא מקנחו בסמרטוט בקל ולא בדוחק פן יסחוט. ובסע' י כתב: הרוחץ ידיו טוב לנגבם בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכולתו קודם שיקנחם</p>	
<p>גזירה שמא יסחוט (וצ"ע מה מקום לחשש זה והלא רוצה לכבות את הדליקה, ואפשר דהחשש שיסחוט אחר שהדליקה תכבה).</p>	<p>המ"א בסי' שיט ס"ק יא ביאר שלשיטת המחבר יש לפרש שהאיסור לסנן מים בסודר וכן האיסור ליתן מים ע"ג טלית שאחז בה האור הוא משום גזירה שמא יסחוט (</p>	<p>ס"ק כא: מדינא שרי כיון שאין בו לכלוך כמ"ש הרב"י בסע' ט. ולפ"ז משמע שהמחבר מתיר לשרות בגד נקי אפי' במתכוין לכבסו, וכשיטת הרא"ש, וכנ"ל.</p>	<p>מ"א</p>
<p>כפשט לשון המחבר</p>	<p>כפשט לשון המחבר</p>	<p>שריית בגד נקי זהו כיבוסו, והא דנקט המחבר: בגד שיש עליו לכלוך, יש לפרש דלישנא דמתני' נקט ומשום סיפא דמקנחו.</p>	<p>גר"א</p>

סימן שב סעיף יב

שיטת השו"ע בדין ליבון וסחיטה בשאר משקין

מ"א ש"ב ס"ק כז: דאתי לידי סחיטה - ול"ד למה שמנגב ידיו במפה או בחלוק לפי שידיו מלוכלכות [ב"י תשב"ץ בשם מהר"מ] וז"ל מהר"מ בתשובת ד"פ סי' תקי"א ול"ד לניגוב ידים דידי מלוכלכות (ומ"מ צריך כצ"ל) (מ"ב) לנגבם היטב זו בזו שלא יבא לידי ליבון או לידי סחיטה אבל כוס אסור עכ"ל ונ"ל דכונתו כיון דמנגבן מלוכלכות הוי דרך לכלוך ונ"ל דבסמרטוט המיוחד לכך שרי דלא גזרינן שמא יסחוט וכמ"ש סי' ש"א סמ"ו ומ"מ צ"ע לפמ"ש סי' שי"ט וסי' של"ד סכ"ד דבשאר משקין לא גזרינן שמא יסחוט ולמה אסור לנגב כוס שהיה בו יין ואפשר דס"ל דין נמי מלבן וכמ"ש בב"י ס"ס' ש"ך בשם הר"ן וא"כ בשאר משקין שרי. א"נ י"ל דה"ק כיון שהכוס צר א"א דלא אתי לידי סחיטה והוי פסיק רישיה וכמ"ש סי' ש"כ ס"ו וכ"מ ס"ט בהגה וא"כ אפי' בדבר שאין מקפיד על מימיו אסור אבל ספסל מותר לקנח דליכ' פסיק רישיה ודוקא בדבר שאין מקפיד על מימיו.

סי' שב סעי' יב אסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה משום דאתי לידי סחיטה	סי' שלד סעי' כד מותר ליתן שאר משקין על טלית שהאש תכבה כשתגיע להם, חוץ ממים משום כיבוס	סי' ש"ט סעי' י בסודר אסור לסנן מים צלולים משום ליבון, ויין ושאר משקין מותר	סי' ש"ב סעי' יב מ"א
תירוץ א: ביין יש ליבון (לרמב"ם ולמהר"מ) תירוץ ב: כוס צר והוי פס"ר, ואפי' לר"ת (תוס' כתובות ו ב ד"ה האי) שבסחיטת יין ושאר משקין אין משום ליבון, גזרו (אפי' בפרדלנ"ל כבסוכרייתא) דקא סחיט במשקין שדרך סחיטה בהן (ואז דוקא ביין), ראה ר"ן הביאו ב"י סי' שכ סעי' יח, והובא במ"א שם ס"ק כג או משום שבפ"ר אסור אפי' לר"ת דבסחיטה ממש מודה שיש קצת ליבון כדאיתא בתוס' דף קיא, הביאו המ"א שם בס"י שיט ס"ק יא (ואז גם בשאר משקין).	כמו בס"י שיט סעי' י (צ"ע מה שייך שמא יסחוט כשרוצה שיהיה מלא מים מפני האש?)	מ"א ס"ק יא: שריית בגד נקי אין זה כיבוסו לשיטת השו"ע ולכן מים אסור שמא יסחוט, אבל יין ושאר משקין איסור סחיטתם משום מפרק (כר"ת) ואין דרך לסחוטם ולכן לא גזרו שמא יסחוט.	כדעת הרמב"ם שיש ליבון ביין ושאר משקין ולכן חוששין שמא יסחוט (ואין פס"ר אפי' בכוס צר), אבל לר"ת אין חוששין שמא יסחוט.
מ"ב ס"ק נח: מ"א: בשאר משקין אין חוששין שמא יבוא לסחיטה (אבל ביין חוששין!) ¹ הרבה אחרונים: אף ביין אין חשש סחיטה (כר"ת?) אבל בכוס צר יש להחמיר אף בשאר משקין (דהוי פ"ר. וצ"ע אם לר"ת יש לחוש לפס"ר כשאינו צריך את המשקין).	מים אסור משום השרייה (בשאר משקין אין איסור שרייה)	ס"ק לז: שריית הבגד זהו כיבוסו. אבל למג"א והגר"א: שמא יסחוט ס"ק לט: ביין ושאר משקין לא שייך בהו שמא יסחוט שאין הבגד מתכבס ומתלבן על ידם (ר"ת), ואפי' את"ל דגם על ידם מתלבן קצת מ"מ לא חיישינן לסחיטה דאינו יכול לנקותו מריחו וחזותו, ולצורך משקה הבלוע בו ג"כ אין דרך לסחוטם.	מ"ב ס"ק נח: מ"א: בשאר משקין אין חוששין שמא יבוא לסחיטה (אבל ביין חוששין!) ¹ הרבה אחרונים: אף ביין אין חשש סחיטה (כר"ת?) אבל בכוס צר יש להחמיר אף בשאר משקין (דהוי פ"ר. וצ"ע אם לר"ת יש לחוש לפס"ר כשאינו צריך את המשקין).

ערוה"ש סעי' כג בהתיחסותו לדין השו"ע: וכל העולם אין נזהרין בזה וכמ"ש הרדב"ז בתשובה סי' ריג). והאמת דאין האיסור מובן כלל, דאטו בניגוב כוס יבוא לידי סחיטה? ומי גרע זה בניגוב ידים? ואם בניגוב ידים הוא דרך לכלוך, גם בכאן הוא דרך לכלוך. ואפילו נאמר דכונתו בכוס צר שבהכרח לסחוט, ג"כ אינו מובן, דאטו יש בהדפנות לחלוחית כדי סחיטה, ובפרט ביין שהרבה דיעות דלא שייך ביה סחיטה כמ"ש בס"י שיט ומה גם במפה המיוחד לכך דודאי מותר (מג"א ס"ק כז), וצ"ע.

¹ ראה בה"ל ד"ה יין שהשו"ע כשיטת הרמב"ם דיש ליבון ביין, ודלא כעולה מהשו"ע בס"י שלד סעי' כד דאין ליבון אף ביין.

² נראה שהמ"ב מתרץ כאן רק לשיטת המ"א והגר"א דהאיסור במים משום שמא יסחוט כמובא במ"ב ס"ק לז, אבל לשיטה הראשונה במ"ב ס"ק לז, צ"ל ששרייה בשאר משקין ודאי אין מלבן, ומ"מ עדיין יש לדון בחשש לסחיטה ונצטרך לומר כפי שכתב המ"ב בס"ק לט. ראוי להזכיר שלמ"א השו"ע מתיר שריית בגד נקי והגר"א אסור בדעת השו"ע (ראה סי' שב סעי' ט בה"ל ד"ה שיש עליו לכלוך).

סימן שז סעיף כא מקורות לטבלה

כתב בהגהת מרדכי פ"ה (שבת סי' תנט) שמותר לומר לגוי בשבת עשה מלאכתך והרא"ש בפרק השוכר את הפועלים (סי' ו) כתב אסור בשבת לומר לגוי שאין מזנותיו עליך הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך בשבת:

שולחן ערוך סימן שז סעיף כא

אסור לומר לאינו יהודי בשבת: הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך, ואפילו אין מזנותיו עליו. הגה: אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו (הגהות מרדכי פ"ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה).

מגן אברהם ס"ק כט

אסור לו' - ז"ל הרמב"ם פ"ו דין כ"א עכו"ם שהביא חפציו בשבת והכניסן לבית ישראל אפי' אל הניחן בזוית זו מותר עכ"ל וכתב המ"מ דע שאמירה לעכו"ם לעשו' מלאכת העכו"ם עצמו שרי וחפצי העכו"ם אלו מפקידן אצל ישראל ואפי' יביאם לישראל ויהיו דברים שאסורין בטלטול כיון שהם ביד עכו"ם רשאי לומר לו לפנותן לאיזו מקום שירצה ואין כאן שבות דשבות כיון שהם ביד עכו"ם עכ"ל ועס"י זה וסי' ש"ח ס"ד,

וכ"כ הרקנ"ט בפסקיו סי' ק"ב והגמ"ר פ"ה בדבר שאין הישראל נהנה ממנו מותר לעכו"ם לומר לעשו' והא דאסור לומר לו חסום פרתי ודוש בה אפי' הדישה של עכו"ם, דהתם נהנה בו שמרבה לו שכר במה שחוסמו אבל חסום פרתיך ודוש בה שרי (וע' בח"מ סי' של"ח) ויש לשאול דתנן שולח אדם ירך לעכו"ם אע"פ שגיד הנשה בתוכה אלמא מותר לומר לעכו"ם לאכול ג"ה ומעשים בכל יום שאנו מאכילין עבדינו טריפות וי"ל באכילת העכו"ם שהדבר מוכיח ונרא' שהעכו"ם להנאת עצמו קמכוין חשבינן כאומר לעכו"ם עשה מלאכתך עכ"ל,

והנה לכאורה קשה מאי קא מקשה מדתנן שולח ג"ה לעכו"ם הא כבר כתב בדבר שאין הישראל נהנה ממנו שרי וצ"ל דס"ל דכיון שהישראל נותן לו לאכול חשיב הנאה דהא כיון שנתן לו ע"כ ניחא ליה שיאכל. וא"כ אסור ליתן לו בשר שיבשל לעצמו אבל מותר לומר לו בשל בשר שלך וכ"מ בא"ע סס"י ה' ובי"ד סי' רצ"ז וכ"כ בת"ח בשם רא"ם ומותר לומר לעכו"ם כבה דליקתך:

משנה ברורה ס"ק עג

אסור לומר לא"י וכו' - דכיון שאותו דבר שאומר לא"י לעשות בשביל עצמו הוא אינו יכול בעצמו לעשות הוא בכלל אמירה לא"י שבות ואסור אף על פי שאינו מתהנה הישראל כלל במלאכה זו ואעפ"כ מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו כגון שיאמר לו קח בשר שלך ובשל אותו לצרכך וכה"ג דכיון שלא היה הדבר מעולם של ישראל כלל והא"י עושה אותה ג"כ רק בשביל עצמו לא גזרו עליו איסור דאמירה לא"י:

בבא מציעא דף צ עמוד א

איבעיא להו: מהו שיאמר אדם לנכרי חסום פרתי ודוש בה [לישא עלך], מי אמרינן: כי אמרינן אמירה לנכרי שבות - הני מילי לענין שבת, דאיסור סקילה, אבל חסימה דאיסור לאו - לא. או דלמא לא שנא? -

תא שמע: נכרי הדש בפרתו של ישראל - אינו עובר משום בל תחסום. מעבר הוא דלא עבר, הא איסורא - איכא. - בדין הוא דאיסורא נמי ליכא, ואידי דתנא סיפא דישאל הדש בפרתו של נכרי עובר, תנא רישא אינו עובר.

תא שמע, דשלחו ליה לאבוה דשמואל: הלין תורי דגנבין ארמאי ומגנחין יתהון, מהו? - שלח להו: הערמה אתעביד בהו, אערימו עלייהו ויזדבנון. אמר רב פפא: בני מערבא סברי לה כרבי חידקא, דאמר: בני נח מצוין על הסירוס, וקא עברי משום +ויקרא י"ט+ ולפני עור לא תתן מכשל. סבר רבא למימר: ימכרו לשחיטה. אמר לו אביי: דין שקנסת עליהם מכירה. פשיטא, בנו גדול - כי אחר דמי, בנו קטן מאי? רב אחי אסר, ורב אשי שרי. מרימר ומר זוטרא, ואמרי לה הנהו תרי חסידי מחלפי אהדדי.

תוספות

חסום פרתי ודוש בה - פירוש ודוש בתבואת דמרויח באמירה לנכרי דבתבואת נכרי פשיטא דשרי כיון שאין ישראל נשכר בחסימה אלא אדרבה מפסיד כמו שפשיטא שמותר לומר לנכרי אכול נבלה ומהאי טעמא נמי מותר לומר לנכרי בשבת הילך בשר ובשל לצרכך כשאין מוטל עליו לזנון דאין מרויח באותה אמירה כלום ומיהו אמר ר"י דלא דמי לאומר לנכרי אכול נבלה דלא שייך התם אמירה לנכרי שהישראל עצמו יכול ליתן נבלה בפיו אבל הכא אותו דבר שאומר לנכרי לעשות הוא אינו יכול לעשות כמו לבשל או לחסום.

ומירושלמי דהנזקין גבי מחזיקין ידי נכרים בשביעית דקאמר א"ל חרוש בה טבאות ואנא נסיבנא לה מינך בתר שביעית אומר ר"י דאין ראה דהתם לפי שהתחיל כבר לחרוש מפני דרכי שלום.

חולין דף צג עמוד ב

מתני'. שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכה, מפני שמקומו ניכר. רש"י: שולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' - ואין חוששין שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט הימנה והלוקח מבין שלא ניטל ונוטלו ובגמרא פריך היכי זבני ישראל בשר מעובד כוכבים.

בית יוסף אורח חיים סימן שז כא

**סימן שז ס"ע כא:
לביאור פסק השו"ע והרמ"א כמבואר במ"א ומ"ב**

הגהות מרדכי	תוס'	
בדבר שאין הישראל נהנה ממנו מותר לומר לעכו"ם לעשות, והא דאסור לומר לו חסום פרתי ודוש בה אפי' הדישה של עכו"ם (כרש"י) דהתם נהנה בו שמרבה לו שכר במה שחוסמו. אבל חסום פרתך ודוש בה שרי	פירוש ודוש בתבואתי דמרויח באמירה לנכרי, דבתבואת נכרי פשיטא דשרי כיון שאין ישראל נשכר בחסימה אלא אדרבה מפסיד. ר"י (וכן רא"ש) אפי' בתבואת נכרי אסור (כרש"י) כיון שאותו דבר שאומר לנכרי לעשות הוא אינו יכול לעשות כמו לחסום.	אסור לומר לעכו"ם חסום פרתי ודוש בה (רש"י: דישה שלך) 3
והא דתנן שולח אדם ירך לעכו"ם אע"פ שגיד הנשה בתוכה, אלמא מותר לומר לעכו"ם לאכול ג"ה. ומעשים בכל יום שאנו מאכילין עבדינו טריפות. וי"ל באכילת העכו"ם שהדבר מוכיח ונרא' שהעכו"ם להנאת עצמו קמכוין חשבינן כאומר לעכו"ם עשה מלאכתך עכ"ל. מ"א: לכאורה קשה מאי קא מקשה מדתנן שולח ג"ה לעכו"ם, הא כבר כתב בדבר שאין הישראל נהנה ממנו שרי, וצ"ל דס"ל דכיון שהישראל נותן לו לאכול חשיב הנאה דהא כיון שנתן לו ע"כ ניחא ליה שיאכל (ואעפ"כ מתירין כמבואר בהגהות מרדכי),		שולח אדם ירך לעכו"ם אע"פ שגיד הנשה בתוכה
כדין גיד הנשה	פשיטא שמותר לומר לנכרי אכול נבלה (נראה שנלמד מגיד הנשה). ר"י (רא"ש): לפי שהישראל עצמו יכול ליתן נבלה בפיו.	להאכילו נבלה
מ"א: אסור ליתן לו בשר שיבשל לעצמו [כי רק באכילה אמרינן דחשיב כאומר לנכרי עשה מלאכתך, אבל לא כשמפרש לו לבשל, דיש לישראל הנאה במה שנותן לו], אבל מותר לומר לו בשל בשר שלך.	ומהאי טעמא נמי מותר לומר לנכרי בשבת הילך בשר ובשל לצרכך כשאין מוטל עליו לזונו דאין מרויח באותה אמירה כלום. אבל לשיטת ר"י (ורא"ש) אסור, כיון שאותו דבר שאומר לנכרי לעשות [לבשל] הוא אינו יכול לעשות.	לומר לו לבשל בשבת
שו"ע ורמ"א (כר"י רא"ש, והגמ"ר עפ"י מ"א): אסור לומר לאינו יהודי בשבת: הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך, ואפילו אין מזונותיו עליו. הגה: אבל מותר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו. מ"ב עג: כהסבר ר"י ורא"ש, והמ"א נדחק רק לסברת הגמ"ר (שעה"צ ס"ק פב)		

³ ושם בגמ': נכרי הדש בפרתו של ישראל - אינו עובר משום בל תחסום, רש"י: אין עוברים הבעלים שאמרו לו חסום פרתי ודוש בה תבואה שלך - אין עליהם עבירת לא תחסום (לפ"ז לומר חסום פרתי ודוש בה וכו', אינו אלא מדרבנן כדין אמירה לנכרי שבות).

סימן שח סעיפים ט-י

<p>סע' י: ושל כלים, אפילו הם מחוברים בטיט, יכולים ליטלם אפילו אין להם בית אחיזה וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי, צריכות בית אחיזה.</p>	<p>סע' י: כסוי בור ודות אין נוטלים אא"כ יש להם בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי</p>	<p>סע' ט: דלת לול של תרנגולים אסור בין ליטול בין להחזיר דכיון דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה [וחייב].</p>	
<p>כלי המחובר לקרקע דינו ככלי (כהבנת הב"י בדעת הרי"ף והרמב"ם למסקנת הסוגיא). כלי קבור: גזרו אטו בור ודות.</p>	<p>תו"ש ס"ק לד: בנטילת הכיסוי ובחזרתו יש משום בנו"ס וחייב.</p>	<p>מ"ב ס"ק מ: מדובר בלול שנבנה מתחילה במחובר לקרקע, והוי בנין גמור, אבל כלי שמחובר לקרקע דינו ככלי ומותר ליטול הדלת כשם שבסע' י מותר ליטול הכיסוי.</p>	<p>תוספת שבת (עפ"י מ"ב ס"ק מ, ועפ"י המבואר בתו"ש)</p>
<p>ס"ק מג: כלי המחובר לקרקע אע"ג דבעלמא דינו כקרקע (כהבנת הר"ן בדעת הרי"ף), הכא כיון דכיסוי אינו מחובר בציר להכלי לא מחזי כבונה (צ"ע על המ"ב שסתם כאן כפמ"ג בלא לציין שתו"ש חולק). כלי קבור: גזרה אטו כסוי בור ודות (צ"ע, והלא הוי גזירה לגזירה!?)</p>	<p>נטילת הכיסוי וחזרתו אסורים משום מחזי כבונה (שעה"צ מו: וכן פרש"י: כבונה). צ"ע על מ"ב שלא ציין שלתו"ש חייב, ושכן מורה פשט הסוגיא לפי שגוזרים בחבית קבורה אטו בור ודות. ובאהלי שלמה התבאר שאף לרש"י חייב מהתורה כתו"ש⁴</p>	<p>ס"ק מ: כיון שחובר לקרקע הוי כקרקע וחייב על נטילת הדלת כיון שמחוברת לכלי (וממילא לקרקע) ע"י ציר ואינה רק כיסוי בעלמא. (חילוק זה אינו מפורש בפמ"ג, רק ציין שם בס"ק כג שנטילת כיסוי בור ודות אינו מהתורה, ומתוך כך הסיק המ"ב את החילוק הנ"ל).</p>	<p>פמ"ג עפ"י מ"ב ס"ק מ</p>

⁴ ראה אהלי שלמה ח"א סי' ה שרש"י כתב במספר מקומות "כבונה" או "מחזי כבונה" וכוונתו לאיסור תורה. ואף בגמ' מצאנו ביטויים אלו כאיסור תורה: בשבת דף קב ב גבי נקב בלול של תרנגולין דרב מחייב משום **דדמי לבונה**. ובביצה דף כב א גבי הא דמחמיר ר"ג כב"ש שלא לזקוף את המנורה מקשינן מאי קא עביד, ומשיב רב חיינא בר ביסנא הכא במנורה של חוליות עסקינן **דמחזי כבונה**, דב"ש סברי יש בנין בכלים וב"ה סברי אין בנין בכלים. ופרש"י בד"ה יש תורת בנין בכלים, דבונה חייב בכל שהוא, ופשט דכוונתו דלב"ש הזקיפה היא בנין כלשהוא וחייב.

סימן שח סעיף כט

שבת דף קכו עמוד ב: מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים, ומפני בטול בית המדרש, אבל לא את האוצר. מפני תרומה טהורה, ודמאי, ומעשר ראשון שניטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו, והתורמוס היבש - מפני שהוא מאכל לעזים. אבל לא את הטבל, ולא את מעשר [ראשון] שלא נטלה תרומתו, ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו, ולא את הלוף ולא את החרדל. רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים. אם התקין למאכל בהמה - מטלטלין אותן, ואם לאו - אין מטלטלין אותן.

דף קכח עמוד א: ולא את הלוף. תנו רבנן: מטלטלין את החצב - מפני שהוא מאכל לצביים, ואת החרדל - מפני שהוא מאכל ליונים, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף מטלטלין שברי זכוכית, מפני שהוא מאכל לנעמיות. אמר ליה רבי נתן: אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו - מפני שהוא מאכל לפילין! - ורבן שמעון בן גמליאל: נעמיות - שכיחי, פילין - לא שכיחי. אמר אמימר: והוא דאית ליה נעמיות. אמר רב אשי לאמימר: אלא דקאמר ליה רבי נתן לרבן שמעון בן גמליאל: חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין. אי אית ליה פילין - אמאי לא? אלא - ראוי, הכי נמי - ראוי. אמר אביי: רבן שמעון בן גמליאל ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו, כל ישראל בני מלכים.

תוס' דף קכח עמוד א: רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית - משמע דמודה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף וכל שכן דמתיר בחרדל.

טור: עצמות שראויין לכלבים או קליפין שראויין למאכל בהמה ופירורין שאין בהן כזית מותר להעבירם מעל השלחן אבל דבר שאינו מאכל בהמה אין מטלטלין אלא מנער את הטבלא והן נופלין.

חבילי עצים וקש שהתקין למאכל בהמה אפילו הן גדולים הרבה מותר לטלטלן אין מטלטלין הלוף אע"פ שהוא ראוי לעורבים ולא את החצב א"כ יש לו צביים ולא שברי זכוכית א"כ יש לו נעמיות ולא חבילי זמורות א"כ יש לו פילין ולא חרדל א"כ יש לו יונים

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף מטלטלין שברי זכוכית, מפני שהוא מאכל לנעמיות	תנו רבנן: מטלטלין את החצב - מפני שהוא מאכל לצביים, ואת החרדל - מפני שהוא מאכל ליונים	רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין	ת"ק דתניתין מפנין תרומה טהורה וכו', והתורמוס היבש - מפני שהוא מאכל לעזים. אבל לא וכו' ולא את הלוף ולא את החרדל	
	בשיטת רשב"ג, שהרי מתיר בחרדל		הלכה כת"ק ז"ל הטור: ולא את החרדל אלא א"כ יש לו יונים (כי יונים אינם מצויים).	רשב"א ב"י בדעת הטור
	הלכה כת"ק דברייתא מטלטלין חרדל אע"פ שאין לו יונים ר"ן: רגילין לגדל יונים. ואינו חולק על ת"ק דמתניתין דמותר רק מה שראוי לבהמה חיה ועוף המצויין אצל בני אדם		לת"ק דמתניתין לא היו רגילים לגדל יונים	רמב"ם (פכ"ו הט"ו - י"ז)
			חרדל אסור אלא אם כן יש לו יונים, אע"ג שיונים מצויות. אבל תורמוס מותר היכא שיש לו עיזים ודוקא היבש אך	ב"ח בדעת הטור עפ"י תוס'

**סימן שיא סעיף ח
מגן אברהם ס"ק כד כה בד"ן טלטול בגופו**

והקשה על זה ר' יונה (מובא ברא"ש שם) מהא דתנן בדף קמא א: הקש שעל המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו, ודייק מיניה בי רב דטלטול מן הצד לא שמייה טלטול, והתם לצורך הקש שהוא מוקצה הוא מטלטל.

ותירץ הרא"ש, דבקש אף טלטול מן הצד אין, דאינו מטלטל אלא בגופו כלאחר יד, הלכך אע"ג דלקש שהוא מוקצה הוא צריך, מדמה ליה לטלטול מן הצד שהוא לצורך דבר המותר.

אבל הר"ן שם בפרק כירה ביאר היתר טלטול הקש באופן אחר, וז"ל: לפי שאינו מטלטל את הקש מפני שצריך לו, אלא מפני שהוא צריך למטה, ואי אפשר לו בלא טלטול הקש, ומשום הכי כיון דלא מטלטל ליה בהדיא אלא כלאחר יד שרי. עכ"ל. ולפ"ז הוי ככל טלטול מן הצד שמותר לצורך דבר המותר וכגון שצריך למקומו, ואין כאן היתר מיוחד לטלטול בגופו.

ס"ק כד ד"ה הלכך קש - צ"ע דלפמ"ש ס"ה כשעיקר טלטולו אינו בשביל דבר המוקצה שרי א"כ ה"נ שרי כמ"ש ב"י בשם הר"ן, וצ"ל דכיון דצריך לקש לשכוב עליו א"כ הוי כעושה לצורך המוקצה. **ובאמת** ברא"ש משמע דאם כונתו לטלטל דבר המוקצה אפי' צריך למקומו אסור ולא שרי אלא בשאין מכין כלל לטלטל המוקצה כמו בצנן. **ס"ק כה ד"ה** מנענעו בגופו: כדי לשכב עליו

שבת מג ב: לימא כתנאי: אין מצילין את המת מפני הדליקה. אמר רבי יהודה בן לקיש: שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה. היכי דמי? אי דאיכא ככר או תינוק - מאי טעמא דתנא קמא? אי דליכא - מאי טעמא דרבי יהודה בן לקיש? אלא לאו בטלטול מן הצד פליגי: דמר סבר: טלטול מן הצד - שמייה טלטול. ומר סבר לא שמייה טלטול. - לא, דכולי עלמא - טלטול מן הצד שמייה טלטול, והיינו טעמא דרבי יהודה בן לקיש: דמתוך שאדם בהול על מתו, אי לא שרית ליה - אתי לכבו"י. אמר רבי יהודה בן שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יהודה בן לקיש במת.

תוס' דכ"ע טלטול מן הצד שמייה טלטול - נראה לר"י דכן הלכה מדלא קאמר דכ"ע לא שמייה טלטול וכגון דליכא ככר ותינוק ואין לו אלא מטה אחת וטעם דרבי יהודה בן לקיש מתוך שאדם בהול כו' אלא משום דהלכתא דשמייה טלטול נקט הכי. וקשה לר"י דברישי כל הכלים (לקמן קכג). פסיק רב נחמן כר' אלעזר בן תדאי דקסבר לא שמייה טלטול וכו' ועוד אמאי אסר רב הכא טלטול מן הצד הא תנן בפ' נוטל (לקמן קמב:) מעות שע"ג הכר מנער את הכר והן נופלות ואבן שעל פי החבית מטה על צדה וכו' ואומר ר"י דיש לחלק דהכא עיקר הטלטול לצורך מת ולא דמי לכל הנהו שעושה עיקר הטלטול לצורך כר וחבית ולא לצורך מעות ואבן.

סעיף ה:	סעיף ח: טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, מותר. הלכך צנן שטמן בארץ ומקצת עליו מגולים ולא השריש וגם לא נתכוין לזריעה, נוטלו אע"פ שבנטילתו מזיז עפר ממקומו וכו', וטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור , מותר; הילכך קש שעל המטה, דסתמו מוקצה להסקה, מנענעו בגופו; ואם הניח עליו מבע"י כר או כסת, מנענעו אפילו בידו שהרי הכינו מבע"י לשכב עליו; (וכן אם חשב לשכב עליו). (ר"ן ס"פ במה טומנין).	
אם צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו, מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה, כיון דלצורך דבר המותר הוא לא התירו לטלטל ע"י ככר או תינוק אלא במת בלבד, אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל.	הר"ן מתיר לצורך מקום המיטה ואף שהקש יהיה צף ורך לשכב עליו. הרא"ש מתיר זאת רק בגופו דהוי כלצורך האיסור	מ"א בדעת הר"ן והרא"ש מחצה"ש ס"ק כד-כה: המ"א פסק כר"ן.
הרא"ש מתיר זאת דחשיב לצורך דבר המותר	הר"ן אסור שיהיה צף ורך והתיר רק לצורך מקומו. ורק הרא"ש מתיר זאת בגופו דהוי כלצורך האיסור.	הסבר המ"א בהבנת השו"ע את הר"ן והרא"ש. השו"ע פסק כרא"ש. לבו"ש: המ"א כשו"ע

סימן שטז סע' ג
בדין סגירת תיבה שיש בה זבובים

ביצה דף לו: פורסין מחצלת על גבי כורת בשבת וכו' ובלבד שלא יתכוין לצוד וכו' והא מודה ר"ש בפ"ר. כולה רבי יהודה היא, והכא במאי עסקינן דאית ביה כוי וכו', ואימא ובלבד שלא יעשנה מצודה

התרומה והמרדכי	הדין	הטעם	בהשואה לדבורים
הטור	אסור	מודה ר"ש בפ"ר	כדין דבורים
	ז"ל: אין צריך לדקדק בזה	א. כשיפתח התיבה יברחו. ב. אינו מתכוין	א. הכוורת קטנה. ב. אף בכוורת מותר כשאין מתכוין
ב"י	מותר אפי' בפ"ר	כנ"ל	דחיית הטור: א. נתת דבריך לשיעורין. ב. בכוורת אסור בפ"ר
בהבנת הטור, ודחייתו	מותר אפי' בפ"ר כיון דלנ"ל, ובאיסור דרבנן	א. אין התיבה מקום צידתם ב. אין במינן ניצוד.	לא כדבורים כי: א. דבורים בכוורת כאריה בגורזקי ב. במינן ניצוד
לדינא (אך בשו"ע השמיט)	מי יקל כנגד האוסרים (פ"ר דלנ"ל בדרבנן)	בפרדלנ"ל בדרבנן, אסור. (אך בסי' שיד סע' א התיר!)	(סע' ד, אסר פרדלנ"ל בדבורים, לשיטתו דמינן ניצוד)
שו"ע	השמיט דין זה	לשיטתו בסי' שיד סע' א שמתיר פרדלנ"ל בדרבנן	בסע' ד אסר פ"ר בדבורים, לשיטתו בב"י דמינן ניצוד.
ב"ח	מותר אפי' בפ"ר	כיון דלנ"ל ובאיסור דרבנן (הטעם שיברחו, לרווחא דמילתא)	גם בדבורים מותר לר"ש בפ"ר כסוגיא בשבת (אין במינן ניצוד) (אפשר שלרש"י גם בביצה מתיר ר"ש בפ"ר (ראה אה"ש עמ' סז)
בביאור הטור (אבל הלכה כתרומה)	מותר אפי' בפ"ר	כיון דלנ"ל ובאיסור דרבנן (הטעם שיברחו, לרווחא דמילתא)	גם בדבורים מותר לר"ש בפ"ר כסוגיא בשבת (אין במינן ניצוד) (אפשר שלרש"י גם בביצה מתיר ר"ש בפ"ר (ראה אה"ש עמ' סז)
ט"ז	בדעת הטור ולהלכה	אין צריך לדקדק אם יש שם זבובים (אבל בודאי פ"ר אף הטור אסור)	א. כל כוורת היא קטנה לענין דבורים. ב. אף בכוורת מותר כשאינו מתכוין ואינו פ"ר, ואף בזבובים מיירי שאינו ודאי פ"ר
רמ"א	יש להזהר בפ"ר, ויש מקילין אם יברחו כשיפתח	(בתיבה גדולה מותר דהוי פרדלנ"ל בתרי דרבנן)	בדבורים אסור לכ"ע (כי אינם בורחים)
מ"ב	להחמיר כי גם הב"ח והמ"א מצריכים להפריח, אך אפשר להקל כט"ז כי זבובים אין במינן ניצוד.	בה"ל: בספק פ"ר לשעבר באיסור תורה, אין הכרח בסברת הט"ז, אך ברמב"ן מפורש כט"ז	

סימן שטז סעיף ט
בדין הריגת כינים עפ"י סוגיית הגמ' בשבת דף יב א, כמבואר בב"י

	ת"ק: המפלה את כליו מולל וזורק	אבא שאול: נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול	אמר רב הונא: הלכתא מולל וזורק וזהו כבודו אפ' בחול	רבא מקטע להו רב ששת מקטע להו	רשב"א: אין הורגין לב"ש וב"ה מתירין
רש"י	אסור להרוג כי הריגת כינה שבות	אסור אפ' למלול כי חייב על הריגה	כת"ק (אין הלכה כרב הונא)	כשיטת ב"ה שמותר להרוג אפ' בשבת. תוס': וכן הלכה רא"ש: אפ' במפלה כליו. (1)	הלכה כב"ה ומותר בכל אופן
רא"ש טור שו"ע	מותר להרוג כינה אבל גזרו במפלה כליו אטו פרעש	מחמיר אטו פרעוש אפ' במולל.	הלכה כת"ק, היינו שאוסרים להרוג במפלה כליו	בחול. אבל בשבת כרב הונא.	מותר רק בלוקחה מעל בשרו או ביגדו
ר"ן	אסור להרוג כינה ואין הלכה כמותו	אסור להרוג כינה ואין הלכה כמותו	הלכה כת"ק, שכן אף בחול זהו כבודו. אבל מעיקר הדין מותר להרוג אפ' בשבת כב"ה		הלכה כב"ה שמותר מעיקר הדין בכל אופן

(1) אך קשה לרא"ש כיצד חולקים על הני תנאי. וצ"ל במפלה ראשו (וצ"ע, שהרי הני תנאי חולקים על ב"ה, או שחולקים על רשב"א הסובר שב"ה מתירין)

סימן שטז סעי' י

הריגת מזיקים – טבלא למילוי עצמי כהכנה להבנת טבלא מלאה בתוספת אהל

אחריו אמאי אין רוח חסידים נוחה הימנו לפירוש הקונטרס דברצין אחריו איכא פקוח נפש ועוד בנייתי שהרג נחש ומיבעיא לן אי שפיר עבד תיפשוט מהכא דלא שרינן לר"ש באין רצין אלא ה' בלבד ועוד קשה לר"י דלישנא דאנא מתרצנא לה משמע לברייטא עצמה ונראה לר"י לפרש דברייטא ברצין אחריו וד"ה פירוש אפילו ר' יהודה מודה דחמשה שרי להרוג ברצין אחריו אבל שאר אסור להורגן אפילו רצין אחריו לר' יהודה ור' יהושע בן לוי כר"ש דשרי שאר אפילו באין רצין אחריו ורב הונא דאסר בסמוך לא סבר כרבי יהושע בן לוי ונראה לר"י וכן פירש ר"ח שאין להקל כרבי יהושע בן לוי אלא כהנהו אמוראי דלקמן דלא שרו אלא בדריסה לפי תומו.

בעו מיניה מרבי ינאי: מהו להרוג נחשים ועקרבים בשבת? אמר להו: צירעה אני הורג, נחש ועקרב לא כל שכן? - דילמא לפי תומו. דאמר רב יהודה: רוק - דורסו לפי תומו. ואמר רב ששת: נחש דורסו לפי תומו.

שבת דף קכא עמוד ב: אמר רבי יהושע בן לוי: כל המזיקין נהרגין בשבת. מתיב רב יוסף: חמשה נהרגין בשבת, ואלו הן: זבוב שבארץ מצרים, וצירעה שבנינוה, ועקרב שבחדייב, ונחש שבארץ ישראל, וכלב שוטה בכל מקום. מני? אילימא רבי יהודה - הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה! אלא לאו - רבי שמעון, והני הוא דשרי, אחריו - לא! - אמר רבי ירמיה: ומאן נימא לן דהא מתרצתא היא, דילמא משבשתא היא? - אמר רב יוסף: אנא מתנינא לה ואותיבנא לה, ואנא מתרצנא לה - ברצו אחריו ודברי הכל.

רש"י דלא תיקשי, כי אמר ר' יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין - ברצין אחריו קאמר, דפקוח נפש הוא. ודברי הכל - ואפילו לר' יהודה, והא דחמשה נהרגין - כשאין רצין אחריו, ור' שמעון.

תוס' ברצין אחריו וד"ה - פי' בקונט' דרבי יהושע בן לוי ברצין אחריו והוי פקוח נפש וברייטא באין רצין וכר"ש וקשה דא"כ תקשה מהך ברייתא לרבא בר רב הונא דשרי להרוג נחשים ועקרבים בשבת דע"כ באין רצין אחריו מיירי דאי ברצין

שיטת הראשונים	חמישה נהרגין	כל המזיקין נהרגין	נחש דורסו לפי תומו
רש"י			
תוס'			
רמב"ם			
רי"ף			
מרדכי			
שו"ע			

סימן שיח סעיף יג
הכנת תה בשבת באופן המהודר, המותר, ובדיעבד

תמצית תה מוכנה (קרה או חמה י"ס)	עלי תה	
<p>תמצית קרה: סע' יב: אסור. בה"ל שם: טור רשב"א ר"ן מותר אפי' המשקה אינו מבושל. בית מאיר: אין למחות במקילים על לח שנצטנן, ובע"נ יחוש.</p> <p>תמצית חמה: לדעת פמ"ג אליבא דהשו"ע, כל שנתון בכלי שני הרי הוא כצונן לפוסקים כרמ"א, מותר, אבל בסי' רנג ס"ק פד במ"ב כתב שראוי להחמיר (ונראה שכאן אפשר לצרף שיטת המקילים דלעיל, וראה עוד להלן בזה מתוך הביאור לנתינה בכ"ש).</p> <p>בדיעבד: מותר, ספק פלוגתא ונסמוך על המקילים.</p>	<p>חייב: עירו מבושל כדי קליפה.</p> <p>בדיעבד: מ"ב ס"ק עד: אסור. אבל בס"ק ב נשאר בצ"ע מדוע לא נסמוך על המקילים בעירו (נראה שבעירו על עלי תה הכל מודים דהוי בישול גמור, דדמי לקוליאס האיספנין, וכדברי הרמב"ם שכל דק ורך הוי כקוליאס האיספנין, ראה בה"ל סע' ד ד"ה קוליאס האיספנין). בשוגג בשעת הדחק לסמוך על הגר"א שהלכה כר"מ.</p>	<p>עירו מהמחם שעל האש</p>
<p>בצונן: מ"ב ס"ק כג (ראה אהל עראי): אפשר להקל אפי' בצונן. משמע שיש מקום להחמיר, והיינו לרמ"א האוסר לח שנצטנן מהתורה (מ"ב ס"י רנג ס"ק צט), ואוסר בישול בכלי שני. אבל לדעת המחבר בישול בכלי שני מותר (סע' ה עפ"י ביאור הרמ"א בשו"ע וכפשט השו"ע בסע' יג).</p> <p>שו"ע הרב: משקין לא מתבשלין בכ"ש כמובא בשו"ע סע' יג. שעה"צ ס"ק סח: רק מים ושמן (השו"ע לשיטתו שאין בישול בכ"ש). ראה אהל עראי על שעה"צ ס"ח.</p> <p>ואם חם קצת: מ"ב ס"ק לט: יוצא כל הדעות. ועדיין יש צדדים להחמיר: א) שמא המים כיד נכוות והוי כ"ר, ראה מ"ב ס"ק מח. ב) חשש צובע ראה שעה"צ ס"ק סה. לכן כתב המ"ב שטוב יותר שיערה המים על העסענס (מכ"ר או מכ"ש? שש"כ פ"א הערה קלה אפי' מכ"ר. ונראה שיש ד' צירופים: עירו כ"ר ככ"ש, מותר בצונן מועט, אין בישול בלח שנצטנן, חם קצת כמבושל. ושמא אכן כוונת המ"ב שרק בעירו מכ"ש יוצא ידי כל הדעות, אבל בכ"ר לדעת השו"ע הוי כעירו על מעט לח צונן, ותימה שיחוש לצביעה ולא לבישול של המחבר). ראה אהל עראי על שעה"צ ס"ק סה.</p>	<p>שו"ע: נחלקו בדעתו האם כלי שני מבושל, ובודאי ראוי להחמיר בדבר שהוא ודאי קלי בישול (כנ"ל), ואפשר שיש גם איסור דרבנן של מחזי</p> <p>רמ"א: פשוט שאסור.</p> <p>וביד נכזית הוי ככ"ר, ראה מ"ב ס"ק מח, וסי' שיט סע' ד בה"ל ד"ה חייב, כתב שודאי יש להזהר בזה.</p> <p>בדיעבד: אפשר שהאיסור דרבנן (אם כי קרוב לודאי שתה מקלי הבישול ואיסור בישול בכ"ש מהתורה) ובשוגג מותר.</p>	<p>נתינה בכ"ש</p>
<p>ודאי יוצא כל הדעות ראה מה שנתבאר לעיל דאפשר שרק באופן זה יוצא כל הדעות (ראה מ"ב ס"ק לה).</p>		<p>עירו מכ"ש</p>
<p>חשש צביעה</p>	<p>פמ"ג: מצדד להקל כמובא במ"ב בס"ק מז. אבל המ"ב בס"ק לט לא הביא היתר זה, ויש להסתפק אם בגלל שאין טעמו טוב, או בגלל שאינו סומך על הפמ"ג, אלא בצירוף ראה מ"ב ס"ק מה.</p> <p>חזו"א ס"ס נב: חשש ליד נכזית, אך עפ"ר אין יד נכוית בכלי שלישי.</p> <p>ערוה"ש סע' כח: עינינו רואות שמתבשל. שש"כ פ"א נז: אסר אבל בסוף הערה קסו כתב שאג"מ היקל (ראה שש"כ פ"ג סע' נח שהתיר, אך שיוציא בכף משום בורר, וזה נשאר בטעות ממהדורה ראשונה פ"א סע' לח שהתיר).</p>	<p>נתינה לכלי שלישי</p>

סימן שיט סעיף ד
ביצה דף יד ב: לא צריכה דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא
מקורת הגמרא והראשונים כהקדמה לטבלה בעמוד הבא

רמב"ם: הלכות יום טוב (פ"ג הט"ו - טז): וכן הבורר קטנית ביום טוב בורר כדרכו במה דברים אמורים בשהאוכל מרובה על הפסולת אבל אם היתה הפסולת מרובה על האוכל בורר את האוכל ומניח את הפסולת ואם היה טורח בברירת הפסולת מן האוכל יתר מטורח בברירת האוכל מן הפסולת אף על פי שהאוכל מרובה בורר את האוכל ומניח את הפסולת.

תוס' תימה דבשבת (דף קלח.) קאמר מה דרכו של בורר נוטל האוכל ומניח הפסולת והכא משמע שאין ברירה בכך דקרי ליה שנוי וי"ל וכו' אי נמי התם שהפסולת מרובה על האוכל ואז ודאי הוי אוכל מתוך הפסולת דרך ברירה אבל הכא מיירי שהאוכל מרובה על הפסולת דאז הוי פסולת מתוך האוכל דרך ברירה ובגמ' דפריך דפסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי פי' אפי' בטלטול יהא אסור היה יכול להקשות דזהו דרך בורר אלא דעדיפא מניה פריך דאפילו טלטול יהא אסור דבטל מעוטא לגבי רובא והוי ככוליה פסולת.

ביצה דף יד עמוד ב: משנה. הבורר קטניות ביום טוב, בית שמאי אומרים: בורר אוכל ואוכל, ובית הלל אומרים: בורר כדרכו, בחיקו בקנון ובתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה. גמרא. תניא, אמר רבן גמליאל: במה דברים אמורים - כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל פסולת מרובה על האוכל - דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי? [ואפילו לטלטלו, והא צטילי ליה מיעוטא לגבי רובא, והוה ליה ככוליה פסולת ולא חזי]. - לא צריכא, דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא [שישנו לה, והכי קאמר: צמה לצריס אמורים - צמן שטורח האוכל מרובה על כל פסולת, הוא דקא אמרי צית הלל נוטל פסולת, למעוטי צטרחא עדיף, אצל אס טורח הפסולת מרובה על כל האוכל - לצרי הכל נוטל האוכל]

ר"ן: ואחרים פירשו דאאוכל קאי דנפיש [בטירחא] כגון שהוא דק אבל הוא מעט והפסולת מרובה והוא גס וזוטר בטירחא, דמהו דתימא למעוטי בטירחא, קמ"ל דבפסולת מרובה אסור.

טבלה לסיכום השיטות

"פסולת מרובה" על האוכל דברי הכל: נוטל האוכל (שיעור הפסולת: ...זוטא = מרובה)		"אוכל מרובה" על הפסולת ב"ש: בורר אוכל ואוכל ב"ה: בורר כדרכו (+אוכל - פסולת) --+++	
דנפיש בטירחא וזוטר בשיעורא	פסולת מרובה מי איכא מאן דשרי?+----		
רש"י	כשטירחת האוכל מרובה מתירין ב"ה ליטול הפסולת (1)	כשהפסולת מרובה בכמות מי התיר לטלטל את האוכל והלא אף האוכל מוקצה (2)	אפסולת קאי. (+...++) היינו: אין כאן מוקצה כי הפסולת מועטת בכמות, אך טירחתה מרובה ולכן אף לב"ה נוטל האוכל.
ר"ן י"א	כשהאוכל מרובה בשיעור ממעט בטירחא ויכול ליטול הפסולת. (כרש"י)	כשהפסולת מרובה מי התיר לטלטלה והלא היא מוקצה(3), וממילא מה החידוש בדברי ר"ג	אוכל קאי (==+++) היינו, ר"ג מחדש שנוטל את האוכל אע"ג שטירחתו מרובה, ואין נוטלין את הפסולת כיון שמרובה בשיעור והיא מוקצה.
רמב"ם (עפ"י הב"י)	לעולם ממעט בטירחא (כרש"י)	מי התיר לברור את הפסולת הלא טירחתו מרובה (4) (נראה שגרס: פשיטא כבר"ף)	אפסולת קאי (+...++) קמ"ל שאפי' בשהאוכל מרובה אסור לברור כדרכו את הפסולת אם טירחתה מרובה, כיון שצריך למעט בטירחא (5).
תוס'	כרש"י ור"ן, וב"ש מתירין רק ליטול את האוכל כי אין זו דרך ברירה).	כרש"י. ואפשר היה להקשות כיצד התירו ב"ש לקחת את האוכל והלא זו דרך ברירה כיון שבאופן זה ממעט בטירחא.	אוכל קאי(6) כר"ן (וב"ש מתירין ליטול את האוכל כי אין זו דרך ברירה. ודלא כרש"י שלב"ש מותר בדרך אכילה אע"ג דהוי דרך ברירה).

עוד נראה שהרמב"ם מתיר לברור פסולת מרובה בשיעור וקטנה בטירחא, ואינו חושש למוקצה, ובמרכבת המשנה ביאר שהרמב"ם העמיד את דברי רבן גמליאל בפסולת שאינה מוקצה כגון שראויה למאכל בהמה.

(5) אף כאן צ"ע מדוע זה כדרכו, אדרבא כדרכו לברור במיעוט טירחא, וממילא פשוט שאינו יכול לברור בזה אלא את האוכל כדי למעט בטירחא וצ"ע מה החידוש בזה).

(6) ראה תוס' שבת דף קמב ב ד"ה שאוכל, דהאוכל קאי. אלא שלפירוש זה יוצא שאף באוכל מועט בשיעור מותר לטלטל את האוכל ודלא כתוס' בביצה יד שכתבו שהכל מוקצה וכרש"י (אף שהסכימו שם שודאי אין לפרש כרש"י שלדברי הכל נוטל את האוכל כדי למעט בטירחא. ונראה שלדעת התוס' שם לקושיית הגמ': פסולת מרובה וכו', משמע שהכל מוקצה וכרש"י, אבל אחר שמתרצים: דנפיש וכו', והאוכל קאי, אז מוכח שאין כל האוכל נעשה מוקצה אלא רק הפסולת לבדה, ואת האוכל מותר לברור אף לב"ש כי נפיש בטירחא.

(1) תוס' רע"א מקשה מדוע אין הפסולת מוקצה וראה "שפת אמת", וראה חזו"א מז טו דחשיב תיקון אוכלא.

(2) צ"ע למה בטל האוכל למוקצה.

(3) כך עולה מדברי הר"ן: קמ"ל דכיון דהפסולת מרובה אסור. נראה שמקור דברי הר"ן ברא"ה כמובא בשיטה מקובצת, וז"ל: פי' כי האוכל נפיש בטירחא שהוא דק הרבה, וזוטר בשיעורא, והא קמ"ל דאע"ג דנפיש בטירחא כשבורר האוכל, אפילו הכי כיון דזוטר בשיעורא הו"ל פסולת כמאן דקאי בעיניה, ואינו בר טילטול, ולפיכך בורר את האוכל שהוא בר טילטול. אפשר שהר"ן גרס כגירסת הרי"ף: פסולת מרובה פשיטא.

(4) ב"י: ומיהו לברור אוכל מתוך פסולת ודאי שרי כיון שאין דרך בורר בכך. וצ"ע דודאי דרך בורר בכך, והטעם שמותר משום שממעט בטירחא. ונראה שהב"י כתב כן משום ב"ש ולכן כתב "ודאי שרי", היינו אפי' ב"ש. אך עדיין צ"ע דבאמת זו דרך ברירה ואולי הכוונה שב"ש התירו משום שזו דרך אכילה.

סימן שיט סעי' י
סינון משקים

מיתבי רשב"ג אומר טורד אדם חבית של יין יינה ושמריה ונותן לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש תרגמא זעירי בין הגיתות	אמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולים לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכורין לא.	משנה (דף קלט): ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית	
שכל היינות עכורין ושותין אותם בשמריהם הילכך אין כאן תיקון דבלאו הכי משתתי		מסננין את היין מפני הקמחין (ב"י: רש"י כר"ן, ובשמרים אסור אפי' בסודרין)	רש"י
מותר אפי' עם שמרים כיון שבשעת הגיתות שותים כן.	במשמרת מותר רק צלול היינו שרובא דאינשי לא קפדי (רמ"א: אע"פ שיש בו קסמין)	בסודרין מותר יין עכור קצת שאפשר לשתותו כך	ר"ן רשב"א (ב"י: טור) שו"ע
מפני שכל זמן שהוא תוסס עדיין לא נפרשו השמרים מן ההיין יפה יפה וכל היין כגוף אחד ומותר ליתן לתוך הסודרין (ב"י: משמע שבמשמרת אסור בכל עניין. ומה שאמר רשב"ג משמרת לאו ממש קאמרי אלא מותר לשמרו)	ב"י: משמרת דזעירי ודרשב"ג לאו משמרת ממש קאמרי אלא מותר לשמרו. וזעירי מתניתין אתי לפרושי דמסננין דקתני היינו דוקא צלולין. מ"ב מא: במשמרת אסור שלא יעשה כדרך שעושה בחול ולדינא הלכה כדעה ראשונה	פ"ח הי"ד: מסננין יין שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין ובכפיפה מצרית כדי שיהא צלול ביותר (ב"י: משמע שבמשמרת אסור בכל עניין)	רמב"ם שו"ע: ולהרמב"ם
(נראה שזעירי סומך על רשב"ג נגד המשנה).	מאירי (בביאורו לרמב"ם): משנת סודרין בצלול ושלא כזעירי.	כרמב"ם שאין היתר בעכור קצת. מ"ב מב ושעה"צ לד: בזה טוב לחוש לדברי הרמב"ם (1)	שעה"צ ס"ק לד: ח"י הר"ן ומאירי
	ח"י הר"ן (בה"ל ד"ה קיסמין): אף המשנה מתירה בסודרין רק צלול ומחדשת שאין חוששין בסודר לסחיטה (ומסכימה לזעירי דאף במשמרת מותר צלולין, ורשב"ג שמתיר במשמרת) (לא ביאר מה חידוש בכפיפה!)		

מאחר דלרמב"ם בעכור קצת חייב - אג"ט. אע"ג שמסכים אג"ט למ"מ גבי קניבת ירק, ראה אג"ט בורר ס"ק כט, ושם כתב שלדעת הרשב"א והר"ן עכור קצת ועלין מעופשין דין אחד הוא)

וראה אג"ט מרקד ד שהמסנן עכורים לגמרי בסודרין, לרמב"ם פטור אפי' לאחר זמן, דהוי שינוי כמו קנון ותמחוי. אבל לרשב"א ושאר פוסקים חייב ורק לאלתר פטור כמו קנון ותמחוי.

לכאורה ראייה למ"ב מסע' יא: כשמסננין היין בסודר צריך לזהר שלא יעשה גומא. וביאר המ"ב בס"ק מה דהיינו בעכור קצת אבל בצלול מותר אפי' במשמרת. קשה אפוא על האג"ט מדוע מצריך השו"ע לעשות גומא והלא לא התיר בסודרין אלא בצלולין, ובצלולים הלא מותר אפי' במשמרת (דבזה אין השו"ע פוסק כרמב"ם). וצ"ל דכתב כן לחוששין לרמב"ם, או לדעת המתירין אפי' בעכורין קצת, או שאף הוא יודה שמותר עכורין קצת לאלתר. דהנה התבאר לעיל שהאג"ט פירש שהשו"ע חשש לאיסור תורה, אולם מפורש בשו"ע סע' א דבקנון ותמחוי פטור, ועל כרחך מיירי בלא לאלתר דבלאחר זמן ודאי מחייב כמו ביד. לפ"ז יתיר השו"ע בעכורין קצת בסודר לאלתר דאין כאן חשש תורה.

ראוי לציין שהמ"ב ממילא הוצרך לפרש שהסודרין בשו"ע בשיטה הראשונה אינם עומדין לסינון ולכן יש בהם חשש סחיטה במים, ואילו הסודרין שבדעת הרמב"ם (שהובא בשו"ע) מיירי שעומדין לסינון ואין בהם איסור סחיטה, ראה בה"ל ד"ה ואפי' בסודרין. נראה על כן שאף מטעם זה לא נתקשה המ"ב לחלק בין עכורין בשיטה הראשונה בשו"ע (היינו עכורים לגמרי), לבין העכורים בשיטת הרמב"ם כמובא בשו"ע (היינו עכורים קצת), כנ"ל.

1) נראה שהמ"ב אינו מחמיר כרמב"ם לאסור סינון צלולים במשמרת שהרי אף חידושי הר"ן מתיר בזה. אבל מהמאירי משמע שאין היתר בצלול במשמרת.

באג"ט (מרקד ס"ק ה אות ט) מדייק שהמחבר השמיט היתר עכורים קצת בסודרין בדעה הראשונה, כיון שלא רצה להקל בספק איסור סקילה (היינו שיש ברירה בעכור קצת כרמב"ם, ויש חיוב חטאת בקנון ותמחוי וה"ה בכל כלי שאינו מיוחד לברירה כסודרין וכדעת רוב הפוסקים). שיטת האג"ט מיישבת דוחק נוסף במ"ב דהנה בס"ק מב: פירש שדברי המחבר בדעת הרמב"ם "לא בעכורים" היינו אף לא עכורים קצת. לפ"ז "עכורים" שכתב המחבר בשיטה הראשונה היינו עכורים לגמרי, ואילו "עכורים" של הרמב"ם הם כצלולים של השיטה הראשונה.

נראה שלמ"ב פשוט שאף לדעת הרמב"ם אי אפשר לחייב בעכור קצת, שהרי הרמב"ם התיר לקנב את הירק ביום הכיפורים וכתב: (שביתת העשור פ"א ה"ג): ומהו הקינוב שיסיר את העלים המעופשות וכו', ופירש המ"מ שם דאין בזה איסור תורה משום בורר כיון שנאכלין בשעת הדחק והביא דבריו המ"א בס"י שיט ס"ק ה, וכן המ"ב בס"ק ז. אכן אין זה מוכרח בשו"ע שכן סתם בס"י תרי"א סע' ב: והתירו לקנב את הירק, ולא העתיק את דברי הרמב"ם, וממילא ניתן לפרש בו פירושים אחרים ראה שם מ"ב ס"ק ה, ואפשר אפוא לקיים את שיטת האג"ט בשו"ע (וס"ל להמחבר לעיקר כדעת רוב הפוסקים דבקנון ותמחוי יש בהן חיוב חטאת לאחר זמן, ועל כן לא רצה להתיר בעכור קצת

סימן שכ סע' א: סחיטת רמונים ופגיעין

ונתנן במקוה - פוסלין את המקוה בשינוי מראה. והא לאו בני סחיטה נינהו! אלא מאי אית לך למימר - כיון דאחשבינהו הוה להו משקה, הכא נמי, כיון דאחשבינהו - הוה להו משקה. [אף על גב דלעלמא לא חשיב, כיון דאחשיב חיהו - הוה לדידיה משקה, והכי מפרש רב נחמן לברייתא דלעיל: סוחטין צפגעין וצפרישין למתק הפרי, ולא לצורך המשקה, אבל לא צרימונים ואפילו למתקן, דשל בית מנשיא היו סוחטין בחול לצורך משקה, הלכך בשבת אסור אפילו למתק, הואיל ואיכא חד לעביד לשם משקה, ולא משום דמנשיא רוצא דעלמא, אלא חיישינן, אי שרית ליה למתק - אחי למעבד לשום משקה, וכיון דאיהו מחשב ליה הוה משקה ומיחייב, אבל צפגעין ליכא למיחש, דאין אדם עושה אותו למשקה]. רב פפא אמר: משום דהוה דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה, וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה - פוסל את המקוה בשינוי מראה.

תניא: שבת דף קמד ב: תניא: סוחטין בפגעין ובפרישין ובעוזרדין, אבל לא ברמונים. ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים. של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים. אמר רב נחמן: הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם. אמר ליה רבא לרב נחמן: מנשיא בן מנחם תנא הוא? וכי תימא הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם, ומשום דסבר כמנשיא בן מנחם הלכה כמותו? מנשיא בן מנחם הוה רובא דעלמא? - אין, דתנן: המקיים קוצים בכרם, רבי אליעזר אומר: קדש, וחכמים אומרים: אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימין. ואמר רבי חנינא: מאי טעמא דרבי אליעזר - שכן בערביא מקיימין קוצי שדות לגמליהם. מידי איריא; דערביא - אתרא, הכא [חד גבולא לחודיה הוה] - בטלה דעתו אצל כל אדם! - אלא, היינו טעמא כדרב חסדא; דאמר רב חסדא: תרדין שסחטן

בסימן שכ סעיף א
סיכום השיטות

לימוד הגמרא	הלכה	
כרב חסדא - כיון דאחשבינהו הוי ליה משקה. (ביאור הברייתא: סוחטין בפגיעין [למתק], אבל לא ברימונים [אפי' לא למתק]). בית מנשיא - אחד	רימונים למימיהן - חייב, למתק אסור שמא יעשה למשקה פגיעין - מותר למתק כי אין גוזרין בדבר שאינו מצוי (אע"פ שהסוחט למימיהן חייב אף בפגיעין)	רש"י (אפשר)
מסקנת הסוגיא כרב פפא	ב"י: כר"ף	רש"י (אפשר)
כרב פפא, וכרבי אליעזר שמשום מקום אחד אוסרים לכל העולם. ביאור הברייתא: סוחטין בפגיעין [למשקה] אבל לא ברימונים [למשקה]. בית מנשיא רבים - דלא כהבנה הראשונה בגמ'	רימונים למימיהן - פטור פגיעין למימיהן - מותר	רי"ף (ב"י)
הסבר הב"י: סותר את הגמ' ואין לנו כח לתרץ מה שלא פירשו בגמ' (היינו שבית מנשיא רבים), ולכן פירש כרש"י ביאור הברייתא: סוחטין בפגיעין [דמסתמא למתק] אבל לא ברימונים [דמסתמא למשקין]. בה"ל: אין לקבל את הבנת הט"ז.	כרש"י וכן פסק השו"ע (ומ"מ כיון שהרי"ף והשו"ע מחייבים רק בזיתים וענבים, הרי ש"אחשבינהו" לדבריהם אסור רק מדרבנן, וצ"ע מדוע אסור למתק ברימונים).	רי"ף (ט"ז)
כרמב"ן: ז"ל: כיון דאיכא מיעוטא דסחטי להו וזה נהג כמנהג אותו מיעוט וסחטן למשקין וחשבן הו"ל משקין ואילו בשאר פירות שאין שום אדם סוחטן למשקין אע"פ שזה סחטן בטלה דעתו אצל כל אדם ונכון הוא וכן נראה מדברי רבינו הגדול ז"ל עכ"ל. ביאור הברייתא כנ"ל בב"י בית מנשיא מעטים 1).	בה"ל ד"ה מותר מוכח מהראשונים כב"י דלא כט"ז ומותר שאר פירות למימיהן וכן מוכח בשו"ע מדין הלימונים (צ"ע שהרי הט"ז ביאר שלימונים מותר למימיהם משום שכ"ע ידעו דלמתק אוכלא עביד ולא לצורך משקה כמבואר בב"י. וצ"ע בתירוץ זה).	רי"ף (בה"ל)
מ"א: מהב"י משמע שאם במקום אחד סוחטין אסור לכל העולם, אך הרמ"א פסק כחכמים החולקים על ר' אליעזר ואוסרים רק באותו מקום, וצ"ע על הב"י שפסק כר' אליעזר אע"ג שבסי' רצו פסק כחכמים (אכן בדרכי משה הארוך כתב: וכתב ב"י דמשמע מכאן דדבר שדרכו בסחיטה לשתות מימיו אסור לסוחטו במקום שדרכו בכך אע"ג דבשאר מקומות אין דרכו בכך וכו'. פשוט אפוא שדרכי משה לומד כן מהב"י אע"ג שבב"י לא כתב כן במפורש רק פשיטא ליה לדר"מ שהב"י כך לומד).	במקום שנהגו לסחוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג דינו כתותים ורימונים. מ"א: א) באותו מקום אסור רק אם מסתבר שאם היה לכל העולם פירות אלו, היה העולם סוחטן, דאם לא כן בטלה דעת אותו מקום וכדין אנשי הוצל. ב) הרמ"א אף הוא אוסר לכל העולם אם דרך להוליך המשקה ממקום למקום (עפ"י ר"ש שהביא ירושלמי).	רמ"א
כהבנת הרמב"ן (כתב הבה"ל ד"ה מותר, שהמ"א כיון מדעת עצמו לסברת הרמב"ן).	פרי שאף אחד לא סוחטו מותר לסוחטו למימיו. ואם יש הסוחטין אסור למימיו (בתנאי שאם היה לכל העולם היו סוחטים אף הם, ואם מוליכין המשקה ממקום למקום אסור בכל גוני).	מ"א
מ"ב ח: כמה אחרונים כתבו כמ"א. ובבה"ל סע' א ד"ה ובמקום, הסתפק שמא יש לאסור מטעם אחשבינהו אע"ג שאם היה לכל העולם לא היו סוחטין, ודלא כהמ"א. ולמסקנה כתב שם הבה"ל דודאי שבאותו מקום שנהגו לסחוט יש לאסור בכל עניין.		הלכה מ"ב

1) לפ"ז יש נפק"מ לדינא בין הרמב"ן והבה"ל לב"י בפירות שמיעוט בני אדם סוחטים דלבה"ל חשיב כרימונים ולב"י כפגיעין. ועוד, דלשיטת הרמב"ן אחשבינהו אינו אוסר מהתורה כיון שרובא דעלמא אינם סוחטים, וזהו שהרי"ף הביא את מסקנת הגמ': דבר תורה אינו חייב אלא דריסת זיתים וענבים, ואף המ"ב בס"ק ה כתב שסחיטת רמונים מדרבנן.

סימן שכ סעיף ג

<p>ויש אוסרים למצוץ בפה מענבים וכיוצא בהם.</p>	<p>מותר למצוץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן וכל שכל בשאר דברים.</p>	
<p>ס"ק: ויש אוסרים אפי' בשאר דברים מחצה"ש: רמ"א לא דק בלשונו דאפשר להבין ששאר דברים מותרים. ונראה שמבין שאפשר היה להבין בדברי הרמ"א: "כיוצא בהם" הינו תותים ורמונים וקנה סוכר, לכן הוסיף המ"א שאף שאר דברים אסורים (שהרי הם חמורים מתותים ורמונים כמבואר באשר אברהם). אשל אברהם: אף תותים ורמונים אסורים, וכ"ש שאר דברים.</p>	<p>ס"ק ג: כגון הנותן בשר במרק או פת ביין ומוצץ אותו. אשל אברהם: וכ"ש תותים ורמונים שרי</p>	<p>מ"א</p>
	<p>חולק על הרמ"א ואוסר בשאר דברים דקרוב הוא לחטאת, אע"ג שמותר בענבים והמחמיר תע"ב</p>	<p>ב"ח בשם רש"י</p>

סימן שכ סעיף יח
מדוע אסור להדק מוסכריא דנזייתא

כתובות דף ו עמוד א: והאמר רב שימי בר חזקיה משמיה דרב: האי מוסכריא דנזייתא, אסור להדוקה ביומא טבא? בההוא אפילו ר"ש מודה, דאביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות.

מפרק	ליבון	
<p>אין לאסור כשהנסחט הולך לאיבוד דהוי פרדלנ"ל והערור מתיר (ר"ן על כן פירש הערוך שסותם הנקב מלמעלה ולא מן הצד. נראה שתירוץ זה היה קשה לר"ת דכיצד מתלכלך הבגד אם פי החבית למעלה).</p>	<p>אין ליבון בשאר משקין</p>	<p>ר"ת</p>
<p>אפשר שאף אסור משום מפרק ופסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור ודלא כערוך.</p>	<p>יש ליבון בשאר משקין (אך מותר בלא להדק ואין גוזרין שמא יהדק כיון שהטעם והריח נשארים בבגדים).</p>	<p>ר"י</p>

סימן שכא סעיף טו
ט"ז ס"ק יב

ר"י בר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל.	תניא אחד נותן הקמח ואחד נותן המים אחרון חייב דברי רבי	
כדעת רי"ף רמב"ם רא"ש, וע"כ אין צריך שינוי בנתינת המשקה רק בגיבול שלא יטרוף בכח. תה"ד מצריך עוד שינוי שלא יטרפנו בכלי (י"א שמביא הרמ"א בסע' טז).		<p>שו"ע סעיף טו חרדל שלשו מע"ש, למחר יכול לערבו הן ביד הן בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף לערבו בכך, אלא מערבו מעט מעט.</p> <p>שו"ע סעיף טז שחלים (פי' שחלים בערבי תכא לשא"ר ובלע"ז קרישין) שדכו מערב שבת, למחר נותן יין וחומץ ולא יטרוף, אלא מערב. וכן שום שדכו מע"ש, למחר נותן פול וגריסין ולא יטרוף, אלא מערב. הגה: וי"א דלא יערב בכף, אלא ביד (אור זרוע ומרדכי סוף פרק תולין).</p>
	כבעה"ת דהאיסור בנתינת המשקה ולא מהני השינוי שיעשה בעירוב.	<p>המשך שו"ע סע טז: ויש אומרים דהא דשרי לערב משקה בחרדל דוקא שנתנו מבעוד יום, אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום, הכתושים, משום לש.</p>
ונ"ל דאותן שנוהגין היתר ע"י שינוי נתינת האוכל שזכר רמ"א ס"ל הלכה כרב"י, ולרווחא דמילתא מצריכין עוד שינוי בנתינת האוכל תחלה ועל כן לא הוצרכו כאן בלילתו רכה. אבל לפי ענ"ד נראה דישי לעשות גם בלילתו רכה. ומ"מ כשאי אפשר לשנות בסדר הנתינה א"צ לשנות רק שלא יערב בכח או ע"י כלי.	לכאורה כבעה"ת אך קשה דבפרק תולין אמרו אליבא דרבי הא בעבה הא ברכה פירוש דבעבה לא מהני שינוי ורמ"א העתיק השינוי לחוד ולא זכר בלילתו רכה דוקא, ובת"ה כתב באמת בזה דצריך בלילתו רכה, ובטור בהביאו את בעה"ת לא הביא כלל היתר של של שינוי אפי' ברכה משום שמיד בנתינה חייב כדאיתא בירושלמי, ומה שהתירו בבבלי בשינוי ברכה היינו בבר גיבול, אבל בלאו בר גיבול שייך ביה טפי נתינת מים זה גיבולו כמבואר בתוס' והראב"ד והאחרונים, לכן אסר בירושלמי לתת משקה בשבת בחרדל ושחליים דהם לאו בני גיבול ⁵ .	<p>הגה סע' טז: ואם נותן האוכל תחלה ואח"כ החומץ או היין ומערבו באצבעו, שרי דהוי שינוי כמו בשתינת דלעיל. וכן נוהגין להתיר ע"י שינוי; ומקום שדרכו לעשות כך בחול, יתן בשבת החומץ תחלה ואח"כ האוכל.</p>

⁵ צריך לומר דזהו דוקא לבעה"ת אבל לתוס' ורא"ש חרדל ושחליים בר גיבול ולכן מותר לתת משקה בשבת, וזהו שכתב הט"ז בתחילת דבריו שסע' טו טז הם גם אליבא דתוס' ורא"ש הפוסקים כריב"י אע"ג שלשיטתם נתינת משקה לאינו בר גיבול חייב וחלוקים בזה על הרמב"ם (וראה בה"ל ד"ה יכול שמכח זה חייבים לומר שלא"ש חרדל בר גיבול). לפ"ז מתחדש לט"ז שמותר לתת משקה לבר גיבול בשיטת תוס' ורמב"ם (מה שאין כן לדעת המ"ב. וכן עולה מהט"ז בסי' שכד שמתיר לתת משקה לקמח כדי להאכיל בהמות). **מאידך גיסא** אפשר שבהגיע הט"ז למסקנה שחרדל לאו בר גיבול, שוב סבור הוא שסעי' טז ודאי אינו אליבא דהתוס' והרא"ש. **אפשרות נוספת:** אף לדעת הרא"ש חרדל לאו בר גיבול ואעפ"כ מתיר מעיקר הדין לתת בשינוי אפי' לעבה, וראוי להחמיר שרק לרכה (כך עולה מדברי הט"ז שהרמ"א לדינא כשיטה ראשונה ולכן התיר אף בעבה אך כתב להחמיר שרק ברכה, ומכך שהט"ז כתב ששיטת התוס' היא שיטת רוב הפוסקים וכן בסי' שכד, וממילא ודאי כוונתו שהרמ"א פסק כשיטה ראשונה, היינו כריב"י וכשיטת התוס' דוקא).

ראוי לציין שהמ"א בס"ק כד דייק מלשון הרמ"א: כמו בשתינת, דמיירי ברכה, והרמ"א כבעה"ת

**סימן של סע' ה' ז'
חילול שבת על עובר**

<p>שבת קל"ה בברייתא בן שבעה מחללים עליו וכו' ובן ח' אין מחללין עליו ספק בן זי"ן או בן חי"ת אין מחללים בן חי"ת הרי הוא כאבן וכו'</p>	<p>יומא דף פב א: תנן, עוברא שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה.</p>	<p>ערכין דף ז א: א"ר נחמן אמר שמואל האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקרעים את כריסה ומוציאין את הוולד. פשיטא, מאי עביד מחתך בבשר בעלמא הוא. אמר רבא לא נצרכה אלא להביא סכין דרך רשות הרבים, וקמ"ל דמחללין שבת בספק אע"פ דלא הוה ליה חזקה דחיותא מעיקרא.</p>		
<p>בה"ל: בבה"ג הלכות מילה לענין ספק בן חי"ת כתב בהדיא: ולענין אחולי שבתא מחללין מספיקא דקאמרינן כל ספק נפשות להקל (והברייתא מיירי שאין מלין אותו).</p>	<p>מצילין אפי' רק משום העובר אע"פ שאין סכנה לאמו</p>	<p>מחללין שבת להציל עובר אע"פ שאין סכנה לאמו דהוא בכלל חלל עליו שבת אחת כדי שיקיים שבתות הרבה אפי' פחות מארבעים יום (אע"פ שמותר לחתוך עובר להציל את אמו, וההורג פטור ממיתה)</p>	<p>בה"ג עפ"י הרמב"ן</p>	
<p>למ"א: אין מחללין על ספק בה"ל: אפשר שמחללין על ספק.</p>	<p>מצילין משום העובר, אבל לא משום העובר (דאין מחללין על מי שמותר להורגו להציל את אמו)</p>	<p>שהעובר הוא כחי (שהרי כבר אינו כירך אמו) שדלת ננעלה בפניו, רק שעדיין אין לו חזקת חיים</p>	<p>יש אומרים ברמב"ן</p>	
	<p>משום שכל המפלת בחזקת סכנה, ואין סכנת עובר בלא סכנת אם</p>	<p>כיש מפרשים ברמב"ן</p>	<p>ר"ן (לדעתו זה גם בה"ג כי אין סכנת עובר בלא סכנה האם</p>	
<p>סע' ז: אין מחללין שבת על נולד לח' או ספק בן ז' ספק בן ח'</p>		<p>סע' ה: מותר להצילו שמא ימצא חי</p>	<p>פסיקת שו"ע</p>	<p>שו"ע</p>
<p>כיש אומרים ברמב"ן האוסרים הצלת עובר, לפי שאין מחללין שבת על מי שמותר להורגו כגון להציל את אמו, וממילא גם אין מחללין על הספק. בה"ל: אפשר שגם היש אומרים ברמב"ן מודים דאע"ג דאין נהרגין על עובר מספיקא משום ושפטו העדה וגו' אעפ"כ מחללין מספיקא דספק נפשות להקל.</p>		<p>מטעם היש אומרים ברמב"ן ומיירי שכלו לו חדשיו, כי אין מחללין על ספק כדאיתא בסע' ז דגו"מ: חולק על הבנת המ"א ברמב"ן וסבור שאפשר שמותר כאן אף בספק כלו חודשיו כיון שכבר אינו ירך אמו</p>	<p>ביאור מ"א</p>	
<p>משא"כ בזה שכבר נולד וחזינו שלא גמרו שערו וצפרניו מסתברא שהוא בן חי"ת ולא יחיה ולמה נחלל שבת עליה</p>	<p>מחללין על עובר דאם נאכיל לאמו ביוה"כ מסתמא לבסוף תלד בן קיימא וישמור שבתות הרבה ולכך התירה התורה וכמש"כ הר"ן.</p>	<p>מחללין על עובר אפי' ספק דמסתמא בן קיימא</p>	<p>בה"ל: אפשרות בדעת השו"ע</p>	

סימן שלא סעי' ז
בדין שחיקת כמון
האם מותר למול מתוך ידיעה שאח"כ נתיר איסור משום פקו"נ

מ"ב	גר"א	רשב"א	רמב"ן	רז"ה (ר"ן)		
אסור	אסור	אסור	מותר שאין למצוה אלא שעתה	אסור	הדין: האם מותר למול מתוך ידיעה שאח"כ נתיר איסור משום פקו"נ	
קודם המילה	קודם המילה	א. כרז"ה ב. אפי' קודם המילה (1)	קודם המילה	אחר המילה	מתי נודע שאין לו כמון	ביאור המשנה
אפי' קודם המילה (כהגר"א 2). מחמיר שאף כשנודע אחר המילה צריך בשינוי	קודם המילה דהוי שבות ע"י שינוי. אבל כשנודע אחר המילה א"צ שינוי	אחר המילה	אחר המילה, ואע"פ שיש סכנה שוחק בשינוי כמו בכל פקו"נ	אחר המילה, ואע"פ שיש סכנה שוחק בשינוי	מתי שוחק את הכמון	ז"ל המשנה: אם לא שחק כמון מע"ש לועס בשינוי ונותן

- (1) ואעפ"כ מותר, כי ממילא שבות דאיסופלנית עתיד להדחות משום פקו"נ.
(2) כפי שביאר המ"ב גבי חלוק (אך ראוי היה שיבאר זאת כבר גבי כמון), אך המ"ב לא פירש מה טעם ההיתר.

סימן שמג דין קטן

קתני מיהא: אין חוששין ביונק שקץ! התם משום סכנה. אי הכי, גדול נמי! גדול בעי אומדנא. קטן נמי ליבעי אומדנא! אמר רב הונא בריה דרב יהושע: סתם תינוק מסוכן אצל חלב.

[אבא שאול אומר: נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה ביום טוב. היכי דמי? אי דאיכא סכנה, אפילו בשבת נמי! ואי דליכא סכנה, אפילו ביום טוב אסור! לא צריכא דאיכא צערא, וקסבר: מפרק כלאחר יד הוא, שבת דאיסור סקילה - גזרו רבנן, יו"ט דאיסור לאו - לא גזרו ביה רבנן.]

ת"ש: (ויקרא י"א) לא תאכלום כי שקץ הם - לא תאכילום, להזהיר הגדולים על הקטנים; מאי לאו דאמר להו לא תאכלו! לא, דלא ליספו ליה בידים.

תא שמע: (ויקרא י"ז) כל נפש מכם לא תאכל דם - להזהיר הגדולים על הקטנים; מאי לאו דאמר להו לא תאכלו! לא, דלא ליספו להו בידים.

ת"ש: (ויקרא כ"א) אמור... ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים; מאי לאו דאמר להו לא תיטמו! לא, דלא ליטמו להו בידים.

וצריכי; דאי אשמעינן שקצים. משום דאיסורן במשהו, אבל דם דעד דאיכא רביעית - אימא לא; ואי אשמעינן דם, משום דאיכא כרת, אבל שרצים - אימא לא; ואי אשמעינן הני תרתין, משום דאיסורן שוה בכל, אבל טומאה - אימא לא; ואי אשמעינן טומאה, כהנים שאני, משום דריבה בהן מצות יתרות, אבל הני אימא לא, **צריכא.**

טור סימן שמג: כתב הרמב"ם ז"ל: קטן העובר על שבות דרבנן כגון שתולש מעציץ שאינו נקוב או מטלטל בכרמלית אין ב"ד מצווין להפרישו. ואיני יודע למה כתב העובר על שבות דרבנן דאפילו באיסור דאורייתא נמי אין ב"ד מצווין להפרישו כההיא דפרק חרש דאירכסו מפתחות דבי מדרשא בר"ה, וא"ר יוחנן לידבר טליא התם. פירוש שנאבדו מפתחות של בית המדרש בר"ה וצוה שיוליכו נערים שימצאום שם ויכניסום, וקאמר טעמא משום דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, אלמא אפילו באיסור דאורייתא נמי. אע"ג דקא בעי למייתי ליה סיוע

מקורות להכנה: יבמות דף קיג ב בתחתית העמוד, עד סוף הפרק (אפשר לקצר עד דף קיד ב, ת"ש שני אחיו). תוס' ד"ה אמר רבי יוחנן, וד"ה אלא רבי יוחנן (ד"ה וקסבר וד"ה שבת, נדרשים לנו לעתיד, והלומדם עתה תע"ב). רמב"ם שבת פכ"ד הי"א ומ"מ שם. פרק י"ב ה"ז. והלכות מאכלות אסורות פי"ז הכ"ז. להלן דפי עזר לקריאה מודרכת של טור ב"י, סיכום הב"י, וסיכום בטבלה עם שו"ע ונו"כ.

יבמות דף קיג ב: רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחי דבי מדרשא ברשות הרבים בשבתא, אתא לקמיה דרבי פדת, אמר ליה: זיל דבר טלי וטליא וליטיילו התם, דאי משכחי להו מייתי להו. **אלמא קסבר: קטן אוכל נבלות - אין ב"ד מצווין להפרישו.**

לימא מסייע ליה: לא יאמר אדם לתינוק הבא לי מפתח הבא לי חותם, אלא מניחו תולש, מניחו זורק! אמר אביי: תולש - בעציץ שאינו נקוב, זורק - בכרמלית דרבנן.

ת"ש: עובד כוכבים שבא לכבות, אין אומרים לו כבה ואל תכבה, מפני שאין שבתתו עליהם; קטן הבא לכבות, אומרים לו אל תכבה, ששבתתו עליהם! א"ר יוחנן: בעושה על דעת אביו. דכוותיה גבי עובד כוכבים דעושה על דעת ישראל מי שרי? עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד.

ת"ש: בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ - אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים, מצא בידו פירות - אין זקוק לו! אמר רבי יוחנן: בדמאי הקילו. אלא טעמא דדמאי, הא ודאי - בעא לעשורי, והאמר ר' יוחנן: בעושה על דעת אביו! אלא, רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה, קאי הכא מדחי, קאי הכא מדחי.

ת"ש: בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן עם הארץ - אין חוששין שמא יאכילנו תרומה טמאה, מצא בידו פירות - אין זקוק לו! בתרומה דרבנן.

תא שמע: יונק תינוק והולך מעובדת כוכבים ומבהמה טמאה, ואין חוששין ביונק שקץ, ולא יאכילנו נבלות וטרפות שקצים ורמשים, ומכולן יונק מהם ואפילו בשבת, ובגדול - אסור; אבא שאול אומר: נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה ביום טוב;

דלרבי יוחנן מספקא ליה לדידן נמי מידי ספיקא לא נפקא.

ויש הוכחה לזה בדברי הרא"ש
 שכתב בריש שבת (פ"א סי' א) וזה לשונו:
 וקשה היכי קאמר דפטור ומותר לגמרי,
 דהא קעבר משום לפני עור לא תתן מכשול
 (ויקרא יט יד). ואין לומר דהכא מיירי
 בכהאי גוונא דאפילו לא היה נותנו בידו
 היה יכול ליטלו דהשתא ליכא משום לפני
 עור דמכל מקום איסורא דרבנן איכא,
דאפילו קטן אוכל נבלות בית דין מצווין
להפרישו. עכ"ל.

ומיהו יש לדחות שמה שהשמיטו
 אוקימתא דבעושה על דעת אביו אפשר
 שהטעם לפי שהם מפרשים דבעושה על
 דעת אביו היינו לומר דכל קטן המכבה על
 דעת אביו הוא עושה בודאי, וכמו שכתבתי
 בסימן של"ד (קט: ד"ה וכתב בהגמ"ר):

ובנוסחת רבינו נראה שהיה כתוב רבי
יוחנן במקום רבי פדת ולפי זה לא היה
בנוסחתו רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה.
מכל מקום דעת הרמב"ם (מאכ"א פי"ז
הכ"ז, אבל פ"ג הי"ב) וסמ"ג (לאוין סה טז
ע"ג, לאוין קמח נז ע"ג) ורבינו לפסוק כמאן
דאמר קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין
להפרישו, וכן כתב הרמב"ן בפרשת אמור
אל הכהנים (ויקרא כא א):

ודע שרבינו כתב בטור יורה דעה
סימן שע"ג (שה:) וזה לשונו: כתב
 הרמב"ם (אבל שם) שאין הגדולים מזההרין
 על הקטנים אלא שלא לטמאם ביד אבל
 אם בא ליטמא בעצמו אין בית דין מצווין
 להפרישו אלא שאביו מצווה לחנכו
 בקדושה. ונ"ל שצריכין להפרישו, וכן
משמע הלשון שדרשו (יבמות קיד.) אמור
ואמרת (ויקרא שם) להזהיר גדולים על
הקטנים משמע שצריך להזהירם
מלטמאות. ע"כ.

וקשה דבפרק חרש (שם) מוטיב למאן
 דאמר קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין
 להפרישו מדתניא אמור ואמרת להזהיר
 גדולים על הקטנים, מאי לאו דאמרינן להו
 לא תטמאו, לא - דלא לטמו להו בידיהם.
ומאחר שהוא פוסק כאן כמאן דאמר
דאפילו בשל תורה אין בית דין מצווין
להפרישו, אם כן על כרחך כי תניא אמור
ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים דלא

מהרבה משניות ומוקי להו באיסור דרבנן,
מ"מ דברי ר' יוחנן לא נדחו וכ"פ בספר
המצות ובעל התרומות.

בית יוסף: כתב הרמב"ם. בפרק
 כ"ד (הי"א) ותמה עליו הרב המגיד כמו
שתמה עליו רבינו ועוד שהרמב"ם עצמו
כתב בפרק י"ב מהלכות שבת (ה"ז) ובסוף
הלכות מאכלות אסורות (פי"ז הכ"ז) גבי
איסורי תורה שאין בית דין מצווין להפרישו
והניח הדבר בצריך תלמוד. ומצאתי כתוב
בשם הרב הגדול מהר"ר יוסף פאסי ז"ל
שמה שכתב הרמב"ם בפרק כ"ד גבי
שבות דמשמע דוקא שבות אבל לא איסור
תורה לא קאי ארישא דקתני אין בית דין
מצווין להפרישו דאפילו באיסורי תורה נמי
אין מצווין להפרישו אלא אסיפא דקתני
ואם הניחו אביו אין ממחין בידו קאי
וקאמר דהיינו באיסורי דרבנן דוקא אבל
באיסורי תורה ממחין בית דין ביד אביו
שלא יניחנו לעשות איסור.

וזה יתיישב על מה שכתב בסוף הלכות
מאכלות אסורות (הכ"ח) שאף על פי שאין
בית דין מצווין להפרישו מצוה על אביו
לגעור בו ולהפרישו. ואהאי מצוה בית דין
מצווין באיסורי תורה דוקא, אבל לא
באיסורי דרבנן. וכיוצא בזה מצאתי שכתב
מורי חמי הרב החסיד הגדול ה"ר חיים ן'
אלבלג ז"ל:

והוי יודע דבנוסחי דידן בפרק חרש
(יבמות קיד.) רבי פדת הוא דאמר לידבר
טליא וטלייתא וליטיילו התם אבל רבי
יוחנן אמרינן התם דספוקי מספקא ליה
אי בית דין מצווין להפריש קטן או לא
ומאי דשני אמתניתין דקטן שבא לכבות אין
שומעין לו דדוקא בעושה על דעת אביו
היא, לאו משום דס"ל הכי אלא משום דזיל
הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה.

ואפשר שמפני כך השמיטו הרי"ף
והרא"ש הא דמתמה בפרק כל כתבי
 (קכא.) אמתניתין דקטן שבא לכבות אין
 שומעין לו, שמעת מינה קטן אוכל נבלות
 בית דין מצווין להפרישו, אמר רבי יוחנן
 בעושה על דעת אביו. דכיון דבפרק חרש
אמרינן דרבי יוחנן ספוקי מספקא ליה וזיל
הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה, אַן
מהיכא תיתי לן למיפסק הלכה דאין מצווין,
דאף על גב דרבי פדת עבד עובדא, כיון

דהא דם דאית ביה כרת אתי בקל וחומר
מנבלה דלית בה כרת ושרצים דאיסורם
במשהו אתי בקל וחומר מנבלה שאיסורה
בכזית. אי נמי כמו שהקשה הרב המובהק
מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת אמור
(כא א) דליכתוב רחמנא טומאה ודם ולייתו
שרצים מינייהו דכי פרכת מה לכהנים שכן
ריבה להם הכתוב מצות יתרות איכא
למימר דם יוכיח וכי פרכת מה לדם שכן
כרת איכא למימר טומאה תוכיח וחזר הדין
לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה
הצד השווה שבהן שהן באזהרה והזזהרו
בה גדולים על הקטנים אף שרצים ושאר
כל איסורין שבתורה שהן באזהרה יהיו
גדולים מזההרין על הקטנים, וכיון דהאי
צריכותא לאו דוקא הוא, ועוד דפשטא
דלישנא דבריייתא דקתני להזהיר גדולים
על הקטנים משמע שצריך להזהירם
מלטמאם הכי נקטינן, והוא צריכותא
איכא למימר דלא איתמר אלא לפום מאי
דדחקי לשנויי דהני אזהרות דלא ליספו או
דלא ליטמאו בידיהם ולאפוקי ברייתות
מפשטן ולא קיימא לן הכי. **כך נ"ל לדעת**
רבינו.

וכן צ"ל לדעת נמוקי יוסף שכתב
בהלכות טומאה (א. ד"ה תניא) אמור
ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים אף על
גב דבשאר איסורין אין האב מוזהר על הבן
כדתנן קטן שבא לכבות אין שומעין לו
מוקמין ליה בעושה על דעת אביו הא לאו
הכי לא אסרינן ליה, אבל בטומאה מוזהר
מריבוי דקרא ע"כ:

אבל הרמב"ם מפרש כפשטא דסוגיא
דקא מצריך להני תלת קראי והוי להו כחד
קרא וילפינן מיניה לכל איסורין שבתורה
ואם כן למאן דאמר קטן אוכל נבלות אין
בית דין מצווין להפרישו ע"כ לא הוזהרו
אלא דלא ליספו ולא ליטמו להו בידיהם אבל
להפרישם לא הוזהרו בשום מצוה. **וכן**
כתב הרמב"ן בפרשת אמור אל הכהנים
(שם), **וכן כתוב בסמ"ג** מצות לא תעשה
סימן ס"ה (כא: וטז ע"ג) גבי סכין ומפרכין
לאדם וסימן קמ"ח (בז ע"ג) וסימן רל"ד
(סח ע"ג):

וכתבו התוספות בפרק כל כתבי
(קכא. ד"ה שמע מינה) דהא דאמרינן קטן
אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו
מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך, דבהגיע
לחינוך כיון שחייב לחנכו כל שכן דצריך

לטמו להו בידיהם היא, אבל להפרישם לא
הוזהרו וכדברי הרמב"ם.

ונ"ל דטעמא דרבינו משום דבגמרא
(שם) מוטיב נמי מדתניא גבי שקצים כתיב
(שם יא מב) לא תאכלום להזהיר גדולים
על הקטנים, [ו]לגבי דם תניא כל נפש מכם
לא תאכל דם (שם יז יב) להזהיר גדולים
על הקטנים מאי לאו דאמרינן להו לא
תיכלו לא דלא ליספו להו בידיהם, ובתר הכי
אמרינן וצריכי, דאי אשמועינן שקצים
משום דאיסורן במשהו אבל דם דעד
דאיכא רביעית אימא לא, ואי אשמועינן דם
משום דאיכא כרת אבל שרצים אימא לא,
ואי אשמועינן הני תרתי משום דאיסורן
שוה בכל אבל טומאה אימא לא, ואי
אשמועינן טומאה כהנים שאני משום
דריבה בהם מצות יתרות (יבמות ה.) אבל
הני אימא לא צריכא. וסובר ז"ל דנהי
דמעיקרא כי אותביה מכל חד מהני
דהוזהרו גדולים על הקטנים הוה סלקא
דעתיה דילפינן מינייהו לשאר איסורין
ומשום הכי הוה צריך למימר שאין זאת
האזהרה אלא דלא ליספו להו בידיהם אבל
להפרישם לא הוזהרו, אבל בתר דאשכחן
דבכמה דוכתי הוזהרו גדולים על הקטנים
הוה ליה ג' כתובים הבאים כאחד ולכולי
עלמא אין מלמדין (קדושין לה.) ואי בהני
תלת דוכתי לא הוזהרו אלא דלא ליספו
להו בידיהם, אם כן בשאר איסורין מותר
למיספי להו בידיהם, והא ליכא מאן דסבר
הכי, דהא לא קאמר אלא קטן אוכל נבלות
אין בית דין מצווין להפרישו אבל למיספי
להו בידיהם לא. הילכך צ"ל דהני אזהרות
היינו להפרישם אבל בשאר איסורין אין
מצווין להפרישם, ומשום הכי גבי טומאה
דהוי חד מהנך תלתא כתב רבינו שהוזהרו
להפרישם. ודוקא בהנך תלתא אבל בשאר
איסורין לא הוזהרו להפרישם וכמו שכתב
כאן לענין שבת, דשאר איסורין לא ילפי
מהנך תלתא דשלשה כתובים הבאים
כאחד אין מלמדין,

ואף על גב דבגמרא מצריך להנך
תלתא קראי ואם כן לא חשיבי אלא כחד
קרא וילפינן מינייהו לשאר איסורין, ואם כן
על כרחך הני אזהרות דלא ליספו להו
בידיהם נינהו למאן דאמר קטן אוכל נבלות
אין בית דין מצווין להפרישו, יש לומר
דסבירא ליה לרבינו דהאי צריכותא לאו
דוקא הוא דאם כן נכתוב רחמנא בנבלה
וטומאה וליתו כל שאר איסורין מינייהו,

נמצא סיכום (טור ב"י): **ביבמות דף קיג ב**: רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחי דבי מדרשא ברשות הרבים בשבתא, אתא לקמיה דרבי פדת, אמר ליה: זיל דבר טלי וטליא וליטיילו התם, דאי משכחי להו מייתי להו. **אלמא קסבר: קטן אוכל נבלות - אין ב"ד מצווין להפרישו. וכן פסק הטור**, מלבד באיסור אכילת שקצים ודם וטומאת כהן, שמפרישין אותו (ואין למדין מהם, דהם ג' כתובים הבאים כאחד). **ולרמב"ם** (וכן רמב"ן וסמ"ג) אף בג' הנ"ל אין מפרישין (כפשטא דסוגיא דקא מצריך להני תלת קראי והוי להו כחד קרא וילפינן מיניה לכל איסורין שבתורה). **ובדעת הרי"ף** יש להסתפק שמא בכל המצוות צריך להפרישו (משום ספיקו של ר' יוחנן).

וכתבו התוס' דכל זה בקטן שלא הגיע לחינוך, הרשב"א הסתפק שמא אף בהגיע לחינוך אין צריך להפרישו ממצוות לא תעשה, אף שמחנכין אותו במצוות עשה. **אבל לרמב"ם** אן בית דין מצווין להפרישו אפי' הגיע לחינוך, אבל אביו מפרישו כשם שמחנכו במצוות עשה, ובית דין מוחין בו אם אינו מפרישו מאיסור תורה.

וכל הנ"ל אף באיסור דרבנן, לדעת הרמב"ם, אך הר"ן מתיר לצורכו של קטן אפי' הגיע לחינוך, **והרשב"א** מסכים לזה להלכה אך לא למעשה.

פסיקת השו"ע ומקורותיו:

קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו, אבל אביו מצווה לגעור בו להפרישו (כרמב"ם, ודוקא בהגיע לחינוך) (מאוסור לאורייתא);

ולהאכילו בידיים, אסור אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים; וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפי' בדברים שהם משום שבות (רמב"ם).

הגה: וי"א לכל זה צקטן ללא הגיע לחינוך, אבל הגיע לחינוך צריכים להפרישו (תוס' פרק כ"ט). וי"א ללא שייך חינוך לבית דין, אלא לאצ בלבד (ב"י, היינו השו"ע),

וקטן שהכה את אביו או עבד שאר עבירות צקטוהו, אע"פ שא"צ תשובה כשגלגל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה, אע"פ שעבד קודם שנעשה צל עונשין (פסקי מהרא"י סי' ט"ב).

להפרישו, שלא יעשה עבירה עכ"ל. **משמע דלא שני להו בין בית דין לאביו.**

וכן כתב הרשב"א (ביבמות קיד. ד"ה ר' יוחנן) והביא ראיה מההיא דמייתי בפרק חרש (שם) בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ וכו' ועוד מדאמרין בפרק יוצא דופן (נדה מו:) לא צריכא לאותן המוזהרים עליו, ואקשינן שמע מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו, **ואם איתא לימא לא צריכא לאביו שמוזהר עליו. וכתב עוד שקשה לו לאוקמי הא דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו בשלא הגיע לחינוך**, ממתניתין (גיטין נה.) דקטנה בת ישראל שנישאת לכהן שאוכלת בתרומה, דהתם משמע דאפילו כשהגיע לחינוך היא ואפילו הכי אקשינן בגמרא (שם) וליכול קטן אוכל נבלות הוא וכו', ובפרק יוצא דופן (מו:) איבעיא לן מופלא סמוך לאיש דאורייתא או דרבנן ואמרין ת"ש קטנה שנדרה וכו', ופרקינן הוה ליה קטן אוכל נבלות הוא ואין בית דין מצווין להפרישו, **אלמא אפילו במופלא סמוך לאיש אמרין הכי**. וגדולה מזו אמרו שם בפרק יוצא דופן גבי מופלא לאותן המזהרים עליו, ואקשינן ש"מ קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו, דאלמא מאן דאית ליה אין מצווין אפילו בקטן סמוך לאיש קאמר. **ושמא נאמר דלא אמרו מחנכין אלא למצות עשה ולא למצות לא תעשה**. עכ"ל.

ולהרמב"ם (מאכ"א פי"ז הכ"ח) **דמפליג בין בית דין לאביו אתי שפיר דכי אמרין קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו בהגיע לחינוך נמי הוא, אבל אביו מצווה להפרישו כשם שהוא מצווה לחנכו במצות עשה**;

ולענין איסורין דרבנן כתב הר"ן, בריש יומא (א. ד"ה יום הכפורים) **שכל שהוא לצרכו של תינוק אף על פי שהגיע לחינוך מאכילין אותו איסור דרבנן אפילו בידיים וכן כתב הרשב"א** (שם ושבת קכא. ד"ה שמעת) **ומיהו כתב בתשובה** (ח"א סי' צב) **שלא אמר כן אלא להלכה אבל לא למעשה**.

והרמב"ם בסוף מאכלות אסורות (פי"ז הכ"ז) כתב **דלהאכילו בידיים אסור אפילו דברים שאיסורן מדברי סופרים** וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות: ע"כ בית יוסף

סימן שמג
בדין הפרשת קטן מאיסור וחינוכו

באיסור דרבנן		באיסור תורה		
אביו	בית דין	אביו ⁶	בית דין	
שו"ע עפ"י רמב"ם: כאיסור תורה.		<p>טור: אין מצווין להפרישו מלבד בשקצים דם וטומאת כהן (וכן פסק הב"ח)⁷.</p> <p>רמב"ם רוב פוסקים: בכל המצוות אין מצווים, להפרישו, אך אסור לתת לו בידים (אפי' כל אדם-מ"ב ג בשם אחרונים).</p> <p>שו"ע: כרמב"ם, וכן משמע ביו"ד סי' שעג סע' א, ומפורש ברמ"א שם (מ"א: ולכן אסור ליתן לתינוק דבר מאכל של איסור אפי' לשחוק בו שמא יאכלונו. ואם התינוק צריך לכך, כגון שהוא קצת חולה מותר לומר לעכו"ם להאכילו).</p>		<p>לא הגיע לחינוך</p>
<p>כאיסור תורה. אך אין בית דין צריכין למחות באב שאינו גוער בבנו (ב"י בדעת הרמב"ם, וכן הסבירו האחרונים את הגהת הרמ"א).</p> <p>רשב"א ר"ן: מותר לתת לו ביד, לצרכו של תינוק (בה"ל ד"ה מד"ס: אין זו דעת השו"ע, אבל מרע"א משמע שפוסק כן).</p> <p>ויש המתירין אפי' לצורך גדול אם אינו עושה כן בקביעות⁹</p>	<p>כאיסור תורה (מ"ב ז: יש להקל כי"א שאין שייך חינוך אלא לאב).</p>	<p>שו"ע: מצווה, ובית דין מוחין ביד האב להפרישו (ב"י בדעת הרמב"ם, וכמובא באחרונים).</p>	<p>שו"ע עפ"י רמב"ם: אין מצווין.</p> <p>רמ"א: י"א (עפ"י תוס): צריכין להפרישו (מ"ב ז בשם ח"א: ואפי' כל אדם, וכן יש להחמיר). וי"א: דלא שייך חינוך לבית דין אלא לאב (ב"י, והיינו כשו"ע).</p>	<p>הגיע לחינוך⁸</p>

⁶ מ"ב ג: יש מהאחרונים שסוברים דמצות חינוך מוטלת גם על האם.

⁷ ט"ז: הטור מסכים לרמב"ם שאף בשקצים דם וטומאת כהן, אין בית דין מצווין להפרישו וכפשוט הסוגיא, אבל הטור חולק על מה שכתב הרמב"ם שאביו מצווה לחנכו בקדושה (בהגיע לחינוך), שכן לדעת הטור חייב האב להפרישו מן התורה כנלמד מ"אמור" "ואמרת" להזהיר גדולים על הקטנים, והיינו בכל המצוות. וצריך בירור לנפק"מ לדינא העולה מדברי הט"ז, ושמה להבנת הט"ז הטור מחדש שאף בלא הגיע לחינוך, או שלהבנת הטור החיוב לחנכו בקדושה כמובא ברמב"ם הוא רק מדרבנן, ואילו לדעת הטור החיוב להפרישו (בהגיע לחינוך) מן התורה.

⁸ מ"ב ג: שיעור חינוך למצוות בכל תינוק לפי חריפותו, ובהפרשה מאיסור כבר כשמבין כשאומרים לו שזה אסור (ראה שעה"צ ס"ק טו).

⁹ בתשובת כת"ס סי' מז כתב שהמיקל לומר לקטן לעשות איסור דרבנן לצורך מצוה אפי' שלא לצורך הקטן, אין מזניחין אותו, ראה כה"ח סי' שמג סק"ז. וכעין זה בפמ"ג משב"ז סי' שמו ס"ק ו, וכן כתב בשו"ע הרב סי' שמג ס"ק ו, ח, ובתנאי שאינו עושה כן בקביעות, ראה שש"כ פ"י הערה לח, וכן בהקדמת תפארת ישראל למשניות עירובין בסוף ההגה"ה הארוכה, התייר כשנקרע העירוב.